

Det kongelige danske geografiske Selskab.

I det tredje Møde Vinteren 1889—90 holdt Kommandør *O. Irmingers* Foredrag om Stanleys Expedition.

I det fjerde Møde holdt Pastor *P. A. Holm* fra Gamtofte Foredrag over Færøerne.

I det femte Møde meddelte Major, Civilingeniør

Carl Gamborg Rejseminder fra et elleveaarigt Ophold i Deli paa Sumatra.

I det sjette Møde holdt kand. polit. *C. Hall* Foredrag over Bjærgbestigninger, særlig i Norge, hvorpaa Kommandør *O. Irmingers* gav nogle Meddelelser om den tyske Emin Pascha Undsætningsexpedition under Dr. Peters.

Fra Islands indre Højland.

En Rejseberetning fra Sommeren 1889,
ved *Th. Thoroddsen*, Adjunkt i Reykjavik.
(Hermed et Kaart).

Ingen Del af Islands indre Højland har hidtil været saa lidet kjendt som Omegnen af de saakaldte Fiskivötn eller Veidivötn i Ubygderne NE. for Hekla. Disse Fjældsøer have rigtignok meget længe været kjendte af Bønderne i de nærmeste Bygder, og ofte have nogle Beboere af Herredet „Land“ vestfor Hekla eller fra Skaptartungá NE. for Mýrdalsjökull draget derop og opholdt sig dér i nogen Tid for at drive en meget indbringende Forellefangst, men denne Søgruppe er aldrig bleven undersøgt af nogen Videnskabsmand, og i Literaturen findes der næsten ingen Oplysninger om disse Egne, som ere blevne aflagte paa Kaartet efter nogle Oplysninger, som Björn Gunnlaugsson har faaet hos Bønderne i Skaptartungá, men han selv fik aldrig Lejlighed til at rejse derop. Ørknerne mellem Fiskivötn og Vatnajökull have hidtil været aldeles ukjendte ogsaa for dem, der drive Forellefangst ved Fiskivötn. Den fuldstændige Mangel paa Græs gjør det nemlig umuligt uden en kostbar Udrustning af Heste, Hø o. s. v. at trænge ind i disse Egne, hvor der i Lavningerne mellem de græsløse, takkede Tuffjælde ikke findes andet end Lava og Flyvesand. De tre store Jøkeelve Tungná, Skaptá og Hverfisfjót skulde efter Kaartet udspringe omtrent paa samme Sted fra Randen af Vatnajökull, men man vidste ikke med Sikkerhed, om disse Floders Kilder nogensinde vare blevne besøgte. Den største Sø blandt Fiskivötn, der paa Gunnlaugssons Kaart fører Navnet Stórisjór, var blandt Almuen indhyllet i et fabelagtigt og romantisk Skjær, Forellefangerne havde aldrig

kunnet finde den, og just derfor troede man, at den var omgivet af frodige Græsgange, hvor de fredløse Fjældboere havde Tilhold med deres utallige Faareflokke. Disse fabelagtige Væsner have nemlig efter Folketroen den overnaturlige Ævne at kunne tilhulle deres Bygder i Taage, naar en næsvis Rejsende er altfor nærgaaende. Det var derfor ret interessant at faa at vide, om denne Sø virkelig existerede, eller om den kun fra Folkesagnene var bleven anført paa Kaartet.

I Sommeren 1888 havde jeg fra Búrfell og andre Fjælde i Nærheden af Bygden set de store Lavastrømme og Sandstrækninger, der østfor Thjórsá strække sig op imod det Indre. Skjønt disse Lavaer mange Steder ere blevne dækkede med Grus og Flyvesand og i Bygden med tykt Jordsmon, kunne de dog forfølges helt ned til Kysten. Efter Hældningsforholdene kunne disse Lavastrømme umulig stamme fra Hekla eller de omliggende Kratere, men maa derimod skyldes Udbrud af store, ukjendte Vulkaner i det Indre. Man antog ikke, at der fandtes Vulkaner ved Fiskivötn, og man tænkte sig disse Egne dækkede med Grus og løse Masser i Lighed med saa mange andre Dele af Islands indre Højland. Her var der altsaa et interessant geologisk Problem at løse, især da man maaske kunde vente at finde en Forbindelse mellem Sydlandets og Nordlandets Vulkaner, Fjældene sydfor Tungná, mellem denne og Skaptá, vare ogsaa helt ukjendte, og den nordlige Del af Torfajökull, hvis mange varme Kilder allerede omtales af Eggert Olafsson, var aldrig bleven besøgt af nogen Videnskabsmand. Jeg bestemte

*

mig derfor til at benytte Sommeren 1889 til, forsaavidt det var mig muligt med de Hjælpemidler, der stode til min Raadighed, at undersøge disse Egne.

Fra Reykjavik rejste jeg den 16. Juli ad den samme Vej som ifjor over Helligsheim til det sydlige Lavland. Ølfusaen passeredes ved Arnarbæli, hvor dens store Bredning allerede er begyndt; herfra fortsattes Rejsen til det bekendte Handelssted Eyrarbakki, hvorfra vi saa red langs Kysten henimod Thjorsaaen. Underlaget af det sumpede Herred Flói dannes alle vegne af gammel Lava, der i Nærheden af Kysten dækkes af Grus og Sand, men ved Havbrynet træder frem for Dagen og danner mellem Ølfusá og Thjorsá udenfor Kysten en liden Skjærgaard, der værner Landet mod den voldsomme Brænding fra det aabne Atlanterhav. Kysten er her efter islandske Forhold meget tæt bebygget, og det ene Fiskerleje afløser det andet. Vi mødte en Mængde Folk, der fra Oplandet ved denne Tid med talrige Karavaner drage til Handelsstedet for at omsætte deres Produkter med udenlandske Varer. Sandene langs Kysten ere bevoxede med Røllike, *Achillea Millefolium*, Marehalm, *Elymus arenarius* og Potentiller, *Potentilla anserina*; udenfor raser Brændingen mod de sorte Lavaskjær, og et Stykke fra Kysten afbrydes de graadige Sande af gulgrønne Moser og Enge. Vi overnattede paa Præstegaarden Gaulverjarbær omtrent en Mils Vej fra Kysten.

Her er man midt i den sumpede Flói, hvor Gaardene ere byggede paa de smaa, opstaaende Høje, der her omkring hovedsagelig bestaa af Palagonittuff og adskilles ved sumpede Lavninger med en frodig Græsvæxt; her have Kobbersnepperne, *Limosa melanura*, en iøvrigt i Island sjælden Fugl, deres Tilhold. Denne Egn har sikkert en betydelig Fremtid for sig, thi den er godt skikket til Kvægavl og vilde sikkert ved en rationel Mejeridrift kunne ernære en meget større Befolkning. Fra Gaulverjarbær red vi henimod Thorsaaen, der her danner en stor Bredning, som er opfyldt af Sandbanker, saa at den kun med Vanskelighed kan passeres af Færgebaadene. Ved det almindelig brugte Færgested Sandhólar maa man ride et langt Stykke ud i Elven for at naa Baaden, der paa Grund af Sandrevlerne ikke kan lægge til ved Kysten, og det er slet ikke behageligt for de Rejsende at læsse Bagagen af Hestene midt ude i Elven; især er det langvarigt Arbejde for Bønderne, naar de komme fra Handelsstedet med en Snes tungt belæssede Heste. Naar Varene ere blevne læssede i Baaden, drives Hestene ud i Elven for at svømme over. De blive ofte staaende paa de mange Sandbanker, hvorfra Baaden

saa maa drive dem bort; herved kommer man ofte paa Grund, og Folkene maa ofte springe ud i Vandet for at faa Baaden flot; man kan derfor let indse, at det koster meget Besvær og Tidsspilde at bringe en hel Karavane over den store Elv. Vi gjorde en lille Omvej op til Gaarden Nes, hvor Elven er dybere og ikke saa bred, men det var dog en haard Dyst for de stakels Heste at svømme over den kolde, henimod en Fjerdingsvej brede Jøkelev. Fra Thjorsá red vi først langs den lille Aa Rauðilækur, der atten Gange maa passeres, gennem græsbevoxede og temmelig tæt beboede Egne, og derpaa over den vandrige Rangá til Herredet Rangárvellir, hvor Landet i Nærheden af den berømte Vulkan Hekla skifter Karakter med store Lavastrækninger og Sletter bedækkede med Flyvesand. Østfor Rangá ved Vadededet Ægisíða findes der langs Elven en Højderyg, hvorpaa Gaardene ere byggede men bagved denne begynde Sandørkerne, der mange Steder helt ere blottede for Vegetation. Hvor det fine Flyvesand endnu er bevægeligt, kunne Planterne ikke fæste Rødder, men hvor dette er føjet bort, og det større Grus er blevet tilbage, finder man Tuer med *Festuca rubra* og spredte Exemplarer af *Silene maritima* og *Armeria maritima*; den sidste er dog sjældnere. Underlaget af disse Sande dannes af det samme Materiale, nemlig af Palagonitstøv og vulkansk Aske, der igjennem Aarhundreder er blevet aflejret i veksellende Lag i Lavningerne mellem Tuffjældene og Lavastrømmene; hist og her findes langstrakte Lavninger, der maaske ere blevne dannede ved Sænkninger, forarsagede af det underjordiske Vands Arbejde; nogle af de dybeste ere græsbevoxede som f. Ex. Grafarnes; andre Lavninger skyldes maaske vulkanske Sænkninger i underliggende Lavastømme.

Paa Gaarden Kirkjubær tilbragte jeg nogle Dage hos min Svoger, Distriktslæge *Bogi Pjetursson*, som havde skaffet mig en Følgesmand til det Indre og paa mange andre Maader hjulpet mig med Raad og Daad. Rundt omkring Kirkjubær findes udmærkede Faaregræsgange, thi Gaarden staaer midt i en stor Oase, der er bevoxet med Græs, Lyng og Pilearter. Længere borte findes nøgne Sand- og Grussletter, hvor Grønsværet er blevet oprevet og afskrælet af Stormene og Flyvesandet. Tæt østfor Gaarden har en lille Bæk skaaret sig et dybt Leje, og her har man en god Lejlighed til at undersøge Jordbundens Dannelse, idet man i Skrænterne har smukke Profiler af de utallige lessagtige Lag, der ere dannede ved fortsatte Aflejringer af Flyvesand. De blaa-graa, fine Sandlag afvexlede med rødlig, af Jærnforbindelser gjen-

nemtrukne Sandlag, og de større Sten, der findes indlejrede, ere af Vinden blevne bearbejdede og afrundede paa Kanterne. Perioder med Sandflugt have ligesom nu afvexlet med andre Perioder, hvor en Smule Plantevæxt fik Fred til at udvikle sig i det grovere Sand; hist og her findes mellemliggende Lag af Pimpsten og Scorier, der bære Vidne om forhistoriske Udbrud af de nærliggende Vulkaner. Flere Støder i disse Egne har man i disse bløde Dannelser udhulet betydelige Grotter, der bruges som Faarestalde.

Forinden jeg tiltraadte min større Undersøgelserrejse til det indre Højland, gjorde jeg en Udflugt til den sydlige Del af Torfajökull, til det berømte Hrafninnuhraun, en trachytisk Lavastrøm, hvis Overflade bestaaer af Obsidian og Pimpsten. Fra Kirkjubær red vi over Sande og Grussletter til Gaarden Keldur, der indtil for kort Tid siden var en stor Gaard med udmærket god Græsning; i de sidste Aar er den største Del af Gaardens Land blevet ødelagt af Flyvesandet, der har gjort rent Bord og bortfejlet Grønsværet lige ned til den gølge Lava. Hist og her ses isolerede, smaa Stykker Grønsvær med høje, oprevne Rande; de staa tilbage som sørgelige Vidnesbyrd om Muldens fordums Mægtighed; selve Hjemmemarken paa denne Gaard er allerede udsat for den største Fare. Lavastrømmene fra Hekla eller de omliggende Kraterrækker have her trængt sig frem helt op til Fjældsiderne paa den anden Side af Eystri Rangá, en temmelig vandrig Flod, der udspringer for Enden af en Lavastrøm i Nærheden af Laufafell ved Torfajökull. Lavaranden danner en Række Høje langs Fjældsiderne, og disse ere østfor Elven dækkede med Grønsvær, da Elven hæmmer Sandflugten fra de vestlige og nordlige Lavamarker. Paa Bygdens øverste Gaard, Rauðnefsstaðir fik jeg en Vejviser til Hrafninnuhraun og fortsatte derpaa Rejsen mod NE. ad den saakaldte Fjallabaksvej. Denne Fjældvej benyttes ofte om Sommeren af Bønderne fra Skaptártunga paa deres lange og besværlige Handelsrejser til Eyrarbakki og Reykjavik. De terrasseformede Fjældsider, der danne Underlaget for den takkede Tindafjallajökull, ere tæt bevoxede med Græs; langs disse grønne Skrænter fører Vejen opad, men paa venstre Haand har man Rangá, der piler afsted i sin dybe, selvavede Lavarende, og paa den anden Side af Elven ses ikke andet end de trøstesløse, kulsorte Lavastrømme østfor Hekla. Disse Lavamarker afbrydes kun af rødlige Tufrygge og Tufspidser, der i lange Rækker fra SV. til NE. hæve sig op fra de sorte Masser. Af Vegetation er der ikke Spor at se, dog skal man hist og her finde nogle

Totter Mørhalm og andre haardføre Væxter, der friste en kummerlig Tilværelse i Lavarevnerne. I Baggrunden skimtes Hekla tilhyllet i sin sædvanlige Taagekappe, som den kun ved særlige Lejligheder slaarer tilside. Gjennem Lambadalen udgyder Valá sig i Rangá. Denne Elv, der har skaaret sig en dyb og skummel Kløft i Fjældets Palagonitbreccie, udspringer fra en lille Skredjøkel, der strækker sig et Stykke ned fra Tindafjældenes Firnmasse. Valá fører mælkehvidt Jøkelvand og tilfører paa varme Sommerdage Rangá betydelige Vandmasser; selve Rangá fører derimod klart Vand, da den opstaaer af klare Kilder fra Lavastrømmene. Fra Lambadalen red vi opad bratte Gruskrænter til Højlandet, der danner en fælles Grund for de højere Jøkler og Fjælde.

Her har Landskabet allerede faaet sit barske Udseende, som man saa godt kjender fra det indre Islands Højsletter. I Overfladen ses kun bølgeformede Grusrygge, der hæve sig jævnt over hinanden i en uendelig Række. Her havde vi en god Udsigt til Tindfjallajökull, som kun er lille i Forhold til andre islandske Jøkler, men den er desto ejendommeligere med sine kjækt opadstræbende Spidser; Lavningerne imellem disse udfyldes af store, tætpakkede Snedynger, der forene sig til en sammenhængende Jøkel, hvorfra enkelte smaa Gletschere strække sig ned i de nærmeste Fjælddale, og fra to af disse smaa Gletschere have Valá og Blesá, Rangaaens Bifloder, deres Udspring. Om Aftenen opslog vi vort Telt i en græsbevokset, sumpet Lavning, der kaldes Blesamýri. Græsvæxten er ubetydelig og bestaaer hovedsagelig af smaa Stargræs; den har fuldstændig den samme Karakter, som lignende Græspletter paa Islands Højland; det tynde Jordsmon er hovedsagelig blevet dannet af Polarpil og Lichiner; den mørke, skorpeagtige, svampede Grund beklædes af et sammenhængende Dække af Polarpilens smaa, buttede Blade; hist og her ses smaa Exemplarer af *Euphrasia officinalis* og *Polygonum viviparum*; hvor Jordbunden er noget tørrere og indeholder mere Grus, findes ogsaa *Armeria maritima*. Et kort Stykke Vej indenfor vor Teltplads falder den lille Jøkelev Blesá med et smukt Vandfald ned fra Fjældene. Skjønt Vejret denne Dag havde været lunt i Bygden, saa var det dog yderst raat heroppe, og da vi kun førte en lille Bagage med os, var det ikke saa let at holde Varmen i Teltet om Natten.

Næste Morgen brød vi tidlig op og fortsatte Rejsen først mod Øst til det saakaldte Hungurskard, hvorpaa vi bøjede af tilvenstre, thi her aabner der sig en lang, græslos Dal, som strækker sig mod NE.

helt op til Laufafell i Nærheden af Torfajökull. Palagonitfjældene paa højre Haand kaldes Skygnishlíðar, paa venstre Haand Grasleysufjöll. Midt i Dalen flyder Rangá over Grussletter, Lava og Scorier. Før har Dalen tildels været græsbevokset, men Vegetationen blev fuldstændig ødelagt ved Heklas Udbrud 1845. Efter to Timers Ridt naaede vi til Rangæns Kilder. Elven udspringer fra den terrasseformede Ende af en gammel Lavastrøm, der udfylder den øverste Del af Dalen nedenfor Laufafell; en Mængde Kilder valde frem fra Lavaranden og samle sig paa Sandene nedenfor til en ikke ubetydelig Aa. Laufafell bestaaer som de omgivende Fjælde hovedsagelig af Palagonitbreccie, men i den nordvestlige Side har den nogle Indlejringer af Liparit. Det havde af og til regnet om Morgenen, og desværre blev Vejret stadig daarligere; det skylregnede, og vi indhylledes i Taage, saa vi kun kunde se de nærmeste Omgivelser. Dersom Vejret havde været smukt, havde vi sikkert herfra haft en ypperlig Udsigt til Torfajökulens Omgivelser. Nordfor Laufafell skraaner Terrænet jævnt ned imod Markarfjót. Denne betydelige Jøkelelvs nordlige Bred begrænses her af Torfajökulens Randfjælde, hvor der i Kløfterne skal findes mange varme Kilder. Selve Markarfjót udspringer fra Torfajökull og faaer flere Tilløb fra Hrafninnuhraun. Vi passerede Floden flere Gange; den fører allerede heroppe en betydelig Vandmasse og kan ogsaa sine Steder være farlig paa Grund af Jøkeldynd. Et Sted maatte saaledes den ene af mine Følgemænd springe af Hesten, da denne pludselig sank til Halsen i den dyndede Flodbred og sprællede omkring; vi kunde dog snart med noget Besvær faa den op igjen. Højere oppe flyder Markarfjót i en bred Kløft ned langs den vestlige Rand af Hrafninnuhraun. De høje Klipper paa højre Haand vise her udmærkede Profiler af den gamle Lavastrøms Bygning. Hovedmassen, der bestaaer af en lysegraa eller rødgraa Bjærgart med en Mægtighed af 40—50 Fod, dækkes af et 5—10 Fod tykt Lag Obsidian, medens selve Overfladen dannes af et gulgraat, 2—3 Fod mægtigt Pimpstensskum; dog træder den sorte, glinsende Obsidian mange Steder frem paa Overfladen. De tre Elementer, hvoraf Lavastrømmen bestaaer, vise de smukkeste og tydeligste Overgange; den graalige Hovedmasse har tydelige Baand og Striber af Porer og smaa Blærerum, og naar man følger disse Længdestriber, ser man, at de hæve og sænke sig i større og mindre Bølger, der ofte ere overbøjede efter Bevægelsesretningen; efter disse Længdestriber lader Laven sig med Lethed spalte; øverst oppe gaaer den

graalige Bjærgart lidt efter lidt over til Obsidian; den faaer her en mattere Begglans og graalige og sorte Baand afvexle med hinanden. Obsidianen viser ogsaa de samme Længdeporer og Længdestriber, men mellem disse er den haard og porfyritisk, indtil den i Nærheden af Overfladens Pimpsten faaer flere og flere Blærerum og antager en traadet Textur og graalig Farve.

I Markarfjóts Flodseng opstiger der her omkring mange Steder varme Dampe fra Gruset og Scorierne. I Kløfterne op imod Torfajökull i Nærheden af Flodens Kilder skal der ogsaa findes flere varme Kilder, men desværre blev jeg forhindret i at besøge dem. Vejret var nemlig blevet saa slemt og Taagen saa tæt, at der kunde ikke være Tale om at fortsætte Undersøgelserne, thi i disse Egne findes der ikke et Græsstraa til Hestene, og da Dagen begyndte at hælde, vare disse allerede blevne voldsomt sultne, men til denne Udflygt havde jeg ikke udrustet mig med Hø og andre Nødvendighedsartikler som paa længere Rejser i det Indre. Vi maatte derfor vende hjem til Teltet, skjønt jeg ikke kunde lade være at ærgre mig en Smule over det daarlige Vejr og over Græsmanglen, thi havde der været en Græsplet i Nærheden, kunde vi jo have flyttet Teltet herop og ventet, til Vejret blev bedre. Den danske Naturforsker *J. C. Schythe*, der har skrevet en Bog om Hekla, en af de bedste Bøger, der er bleven skreven om Island, rejste i Slutningen af Julmaaned 1846 op til Hrafninnuhraun og har beskrevet denne mærkelige Lavastrøm*), men han maatte ogsaa kæmpe med daarligt Vejr og Græsmangel. Engländeren *G. S. Mackenzie*, der rejste i Island i Aaret 1810, var den første, der fandt en Obsidianstrøm i Nærheden af Hekla**). Schythe og andre have troet, at han har besøgt denne Obsidianstrøm ved Markarfjóts Kilder, men jeg troer at kunne bevise, at han har besøgt en helt anden Strøm af lignende Beskaffenhed, nemlig en Obsidianstrøm ved Frostastadvatn NE. for Hekla; denne Lavastrøm kommer jeg senere til at omtale.

Paa Tilbagevejen fra Hrafninnuhraun, da Taagen lettede noget et Øjeblik, saa jeg en Dampsjøle hæve sig tilvejs fra en af Kløfterne i Torfajökulens Randfjælde, de saakaldte Ljósutungur, nordfor Laufafell, og

*) *J. C. Schythe*: Hekla og dens sidste Udbrud. Kbh. 1847. S. 133—140.

***) *G. S. Mackenzie*: Travels in the Island of Iceland during the summer of the year 1810. Edinburgh 1811. 4°. S. 241—245.

jeg gjorde derfor en Afstikker derop. I Nærheden af Fjældkløftens Aabning red vi først igjennem en stor Sneport, der af Kløftens lille Fjældstrøm var udhulet gjennem en vældig Snedyng. Midt i Kløften findes tæt ved hinanden to varme Kilder, der under Tuden og Brølen gjennem smaa Aabninger udstøde store Dampstraaler; den varme Damp havde fremkaldt en lille Smule Vegetation paa de nærmeste Skraaninger. Sent om Aftenen naaede vi vort Telt paa Blesamýri, og næste Dag rejste jeg tilbage til Kirkjubær.

Efterat jeg havde udrustet mig, saa godt jeg kunde, til Fjældreisen til Fiskivötn, droge vi igjen afsted fra Kirkjubær til det Indre den 26. Juli. Vi havde en betydelig Bagage, da vi, foruden alle sædvanlige Rejseutensilier, Teltreksvisiter, Kogeredskaber o. s. v., maatte medføre en Maanedes Proviant til tre Mennesker. Da jeg vidste, at man ved Fiskivötn var sikker paa at træffe god Græsning for Hestene, saa medførte vi intet Hø fra Bygden, men da vi derfra skulde gjøre længere Rejser gjennem græsløse Ørkner, havde vi forsynet os med Lø og Rive, for at vi deroppe kunde faa slaaet og bjærget det nødvendige Foder til Hestene; desuden medførte vi en lang Stang for at prøve Bunden i Jøkelelvne og et Net for om muligt at fange nogle Foreller i Søerne. Vejen førte i Begyndelsen over Sande og derpaa gjennem græsrigge Strækninger til den vestlige Rangá, hvis østlige Bred vi derpaa fulgte. Græsvæksten forsvinder dog snart og giver Plads for Lava og Flyvesand. Paa vor Vej passerede vi Ruinerne af den store Gaard Bolholt, der ved stærke Sandstørme i 1882 blev saa ødelagt, at den maatte forlades; nogen Plantevæxt har dog atter fæstet Rodder i Flyvesandet, saa Landet sine Steder er i Overgang til at blive Græsland. Den flade Grund dækkes her næsten udelukkende af nedliggende *Equisetaceer*, af *Achillea millefolium* og *Juncus balticus*; paa Sandtuerne voxer derimod *Salix phylicifolia* og *S. glauca* og *Elymus arenarius* hist og her; *Potentilla anserina* og *Galium verum* ere ogsaa meget almindelige, *Rumex acetosella* mere spredt. Tæt ovenfor Gaarden Svínhagi, hvor der findes et Par varme Kilder, flyder Rangá i en dyb Lavarevne fra NE. til SV. Denne Elv har en betydelig større Vandmasse end sin østligere Navnefælle; den modtager ogsaa mange Steder betydelige Tilløb fra Lavastrømmene, idet Regnvandet, der siver ned igjennem Lavaen, vælter frem fra flere Kilder i Flodskrænterne. Om Aftenen naaede vi Gaarden Galtalækur, paa denne Kant den øverste i Bygden, og overnattede dér.

Om Morgenen den 27. Juli droge vi fra Galt-

lækur afsted til det Indre. Sandflugtens Ødelæggelse af Græslandet viser sig ogsaa ovenfor denne Gaard i al sin Vederstyggelighed. Vi passerede ogsaa her Ruiner af ødelagte Gaarde, f. Ex. Merkihváll o. fl.; enkelte Steder have dog nogle smaa Pletter Birkekrat kunnet holde sig paa Lavastrømmene, især hvor de ved Bække eller Elvløb er sikrede mod Sandflugtens voldsomste Angreb. Mellem Hekla og Búrfell vestfor Thjorsaa skraaner Højlandet jævnt ned imod Bygden. Her findes ingen skjærmende Fjælde, og Flyvesandet har derfor fra de indre Ørkner uhindret Adgang til de beboede Egne. Vi fulgte Rangáens vestlige Bred og havde det isolerede, bratte Búrfell paa venstre Haand, men mod Øst begrænses Horisonten af Heklas langstrakte, terrasseformede Grundfjælde, hvorover selve Vulkanen knejser i ensom Majestæt. Dens Sider dækkes af kulsorte, knudrede og forvredne Lavastrømme, der i mægtige Fosser have styrtet ned ad de bratte Skraaninger, men Lavningerne opfyldes af store, gamle Snedynger, der gennemkrydses af utallige Spalter. Vi fortsatte i flere Timer Rejsen opad imellem Thjorsá og Rangá, hvor man, saa langt Øjet rækker, ikke ser andet end nøgne Grussletter, der fortsættes helt op imod Tungná. Efterhaanden som vi kom længere op, blev den lyse Pimpsten mere og mere almindelig i Overfladen, og i Elvlejerne saa man alle Vegne tydelig, at gamle Lavastrømme danne Grundlaget for disse Sandstrækninger. Omtrent midt for Búrfell findes der i Thjorsá et stort Vandfald, der kaldes Thjófafoss; det er ikke højt, men dog betydeligt paa Grund af Flodens store Vandmasse. Elven flyder her over Lavabund, og, idet den styrter ned ad de lodrette Lavaklipper, kløves den i fire Vandfald, hvoraf det vestligste er det betydeligste. Lidt senere passerede vi Rangáens Kilder. Den udspringer, ligesom den østlige Rangá, fra den underliggende Lava og faaer snart en betydelig Vandmasse, idet de klare Kilder alle Vegne vælde frem af Lavabunden. Herfra bøjede vi mod Øst til det saakaldte Sólvalhraun, en gammel, tildels græsbevokset Lavastrøm ved Enden af Heklas nordvestligste Udløbere; her bedede vi en kort Stund, da der var tilstrækkelig Græsning for Hestene. Engang i Fortiden har Lavaen været skovbevokset, og endnu ser man Mærkerne efter Indbyggernes gamle Kulmiler. Længere mod NE. findes Valafell og lidt østligere Valahnúkar paa denne Side af de nordligste af Heklasystemets Tuffjælde; det sidste Fjæld er let kjendeligt, da det har flere ejendommelig formede Tufspidsler. Lavningen østfor Valahnúkar optages for en stor Del af de nordligste

Udløbere af den Lavastrøm, der frembragtes ved Udbruddet 1878. Denne Lava fremkom af en Række Kratere NE. for Hekla ved den saakaldte Krakatindur; her er den i to brede Lavafald styrtet ned ad Skraaningerne SE. for Valahnúkur. Som alle nye Lavastømme er den paa Overfladen kulsort og saa ujævn og takket, at den umulig lader sig passere med Heste og med Nød og næppe af gaaende Personer. Paa et Sted, hvor Lavaen har trængt sig helt op til selve Valahnúkur, have Bønderne derfor over en smal Lavaarm maattet lave sig en Vej ved at nedhugge Spidserne og fylde Hul-lerne. Herover maa de nemlig aarlig rejse, naar de drive Faarene fra eller til Fjældgræsgangene. Efter at vi havde passeret Fjældryggene østfor denne Lavning, naaede vi til Helliskvisl, hvor den bøjer længst mod Syd. Landskabet er her ret ejendommeligt, thi de mange særskilte Tuffjælde med deres maleriske Former, de mange Indsøer, de græsbevoxede Smaadale og Flodbredder og de høje snedækkede Fjælde mod Syd med deres Kratere og Lavastømme give Scenen en Afvexling, der er ret tiltalende, skjønt Landskabet ikke just kan kaldes smukt. Efter at vi saa længe næsten ikke havde set andet end sorte Lavaflader, mørkegraa Sandstrækninger og mørkebrune Tuffjælde, var det velgjørende for Øjet at se de grønne Flader langs Helliskvisl. Sletterne og Dalene synes i Frastand grønne og helt græsbevoxede, og Fjældsiderne ere ogsaa i stor Udstrækning prydede med denne oplivende Farve, men ved nærmere Eftersyn finder man, at det dog ikke er videre bevendt med Frugtbarheden. Jordsmonnet er fuldstændig opfyldt med Pimpsten og Scorier, der kun bedækkes af et tyndt Lag Mosser og $\frac{1}{2}$ —1 Tomme høje Polarpil; hist og her findes nogle spredte Stargræs.

Om Aftenen opsloge vi vort Telt ved Hellisfell tæt ved en Hule, forbi hvis Munding Helliskvisl flyder mod Syd. Denne Hule, Landmannahellier, har en Brede af 12 Alen, en Længde af 21 Alen og en Højde af $5\frac{1}{2}$ Alen; den benyttes meget af Bønderkarlene om Efteraaret, naar de søge efter Faarene, der skulle drives hjem fra Fjældgræsgangene. Her have de deres Hovedkvarter, og der samles ved den Tid her ofte 50—60 Mennesker; nogle oprejse deres Telte paa Elvbredden, medens andre ligge i Hulen, hvor en stor Sten midt i Hulen benyttes som Ildsted; i en anden mindre Hule i Nærheden gjemmes Sadler, Bagage o. s. v. Selve Fjældet, hvori disse Huler findes, bestaaer af en meget grovkornet Breccie. Helliskvisl har især henimod Aften en grumset Jøkelfarve, da den modtager flere Tilløb fra store Snedynger (eller

snarere mindre Jøkler) i Mógilshöfðar, men selv udspringer den fra den lille Sø, Lodmundarvatn. Jøkel-elveene ere altid mere grumsede og vandrige om Aftenen end om Morgenen, fordi Gletscherne bidrage mest til deres Væxt om Dagen, medens Solen staaer højt paa Himlen, og Gletscherbevægelsen og Sneens Smeltning derfor er størst; om Natten fryser det derimod sædvanlig i de Højder, hvor Jøklerne findes; og derfor ere Elvene ofte om Morgenen næsten klare og føre en betydelig mindre Vandmasse; derfor er det altid bedst at passere Jøkeelveene saa tidlig om Morgenen som muligt, hvis de da ikke ere meget store og lange, thi da kan Væxten fra den foregaaende Dag holde sig til næste Formiddag.

Den næste Dag benyttede jeg til at bestige Omegnens højeste Fjæld, Loðmundur, hvorfra jeg fik en god Udsigt over disse Egne, der ellers ikke ere lette at overse, da Bjærgene her opløse sig i en Mængde uregelmæssige Smaafjælde, der adskilles af Lavninger og krogede Smaadale. Skjønt Bjærgene i det Store følge den sædvanlige Fjældretning fra SV. til NE., saa ere de i det Enkelte meget uregelmæssige, og det er derfor ikke let fra et lavere Standpunkt at finde Rede i Formernes Mangfoldighed. Bestigningen af Loðmundur foretoges fra Øst fra Enden af Søen, hvor dette lader sig lettest gjøre, skjønt Fjældsiderne ogsaa her ere meget bratte. Alle Vegne i Fjældsiderne findes der nogen Græsvæxt, ja, endogsaa paa Fjældets højeste Top fandt jeg nogle Blomsterplanter. Udsigten fra Loðmundur er meget god, men den disede Luft hindrede os dog i at se Højlandets fjærner Fjælde. Over den nærmeste Omegn fik vi derimod en ganske god Oversigt. Heklapartiets Grundfjælde afsluttes her imod NE. af de stejle, tildels snedækkede Mógilshöfðar, der, ligesom hele Omegnen, bestaa af Palagonitbreccie, men i Kløfterne skimtes dog hist og her nogle lysere Pletter af Liparit; større Lipariddannelser findes ogsaa i Enden af Rauðfossafjöll o. fl. St. Af de mange isolerede Fjælde i Omegnen have de fleste faaet særskilte Navne, og i Lavningerne mellem disse kunde vi fra vort Udkigspunkt paa Fjældet tælle ni smaa Søer; mod NV. til Tungná's Udløb ser man kun trøstesløse Ørkner, bedækkede med store Lavastømme og Flyvesand, medens Landet nordfor denne Elv omkring Fiskivötn synes at være meget kuperet, og store Søer glimte hist og her mellem de utallige Fjældspidser og Tufrygge; mod Øst ses flere takkede Fjældrækker, der fra Torfajökull strække sig helt op imod Vatnajökull, men denne Del af Landet skjultes for det Meste af Taage. Vi havde

en ret god Udsigt over Tungná'ens nederste Løb, der viste sig at være helt anderledes, end jeg efter Kaartet havde tænkt mig det. Skjønt Elven længere mod NE. breder sig paa Sandene, saa er den her nordfor Loðmund smal og har en rivende Strøm, da den maa bryde sig Vej gennem et klippefuldt og kuperet Terræn. Vi kunde ogsaa her se et Vandfald og Røgen fra et andet.

Den samme Dags Eftermiddag gjorde jeg en Udflugt til Rauðfossafjöll, hvor jeg i Frastand havde set betydelige Liparitdannelser. Vi red fra Teltet mod Syd langs Helliskvísl over de mosbedækkede Pimpstensletter; hist og her titter en Lavaplade frem af Gruset, hvoraf man kan se, at disse Lavninger ere opfyldte af Lavastømme, skjønt disse senere ere blevne dækkede med Pimpsten og Lavagræs. Rauðfossafjöll have faaet deres Navn af et Vandfald, der styrter ned ad lyse Liparitklipper, som for en stor Del ere beklædte med en rødlig Hud af Jærnforbindelser. Det var dette Vandfald, som jeg vilde besøge. Tæt ved Vandfaldet findes et gammelt, lavt, men uhyre stort Krater af en elliptisk Form, og den gamle Udbrudsrevne, hvorpaa Krateret er blevet dannet, kan endnu forfølges langt mod NE. Vandfaldet styrter ned fra Fjældene gennem en lille, smal Kløft og udbreder sig derpaa vifteformig over Liparitklipperne. Hovedbjærgarten er graalig hvid, tæt Liparit, der overlejres af en let, porøs Pimpstensbreccie. En stor Del af Klipperne dannes af forskellige bøjede, tynde Liparitbænke, der igjen afsondres i en Mængde smaa Søjler, som efter Bænkens Bøjninger have antaget alle mulige Stillinger; hist og her findes grønne og sorte Begstengange eller mindre Aflejringer af Liparitbreccie. Østfor Vandfaldet ses noget Liparit hist og her i Fjældsiderne, og oppe paa Fjældranden findes store, rødlige Slaggekratere.

Tidlig næste Morgen brød vi op fra Teltet for at fortsætte vor Rejse til Fiskivötn. Skjønt Vejret var nogenlunde godt, var Luften dog noget taaget, saa at vi ikke godt kunde se langt fra os og maatte lade os nøje med at betragte det, vi ligefrem red forbi. Fra Teltet rejste vi mod Øst forbi Loðmundarvatn og igjennem Lavningerne hen imod Mógilshöfðar; paa den anden Side af den saakaldte Dómadalur stødte vi paa en høj Lavarand, der viste sig hovedsagelig at bestaa af Obsidian; hele Overfladen glimrer af den kulsorte Obsidians Spejlinger, thi, skjønt den i stor Udstrækning er dækket med hvidlig Pimpsten, træder Obsidianen dog hvert Øjeblik frem for Dagen; den største Del af Obsidianen er pofyritisk, hist og her frem-

træder en lignende graalig Grundmasse som i Hrafn-tinnuhraun ved Markarfljót. Desværre havde jeg ikke Tid til at undersøge denne Lavastøm nærmere, da vi til passende Tid maatte se at komme over Tungná. Efter at vi havde passeret flere store Kratere og en lille Indsø ved Tjörvafell naaede vi til Tungná ved dens sydligste Bøjning, hvor den modtager Námskvísl fra Torfajökull. Da denne sidste Elv flyder gennem Egne, der hovedsagelig bestaa af Liparit, medfører den en Mængde Liparitgræs, saa at Flodsengen og de nærmeste Græsstrækninger have en gullig og lysebrun Farve; den samme Farve faa ogsaa Tungná'ens utallige opstaaende Sand- og Dyndbanker. Tungná'en er her meget bred og deler sig i en Mænde Arme, men da Strømhastigheden kun er ringe, og den ned fra Vatnajökull fører en Masse Jøkeldynd, er den saa blød i Bunden, at den, ligesom saa mange andre Jøkelelve, kun kan passeres med største Varsomhed, saa at man langsomt maa prøve sig frem for at undgaa de mest dyndede Steder, hvor Hestene let kunde blive stikkende.

Nogle Dage før jeg rejste, vilde en Bonde fra Herredet Land rejse op til Fiskivötn for at fange Foreller. Han tog sin Kone med; hun skulde bo hos ham i den derværende Hytte for at tilberede hans Maaltider, men paa Rejsen over Tungná gik det galt, Strømmen slog Konen af Hesten, saa at Manden kun med Livsfare kunde redde hende, og hans egen Hest blev stikkende i det limagtige Jøkeldynd i Bunden, saa at den strax maatte slagtes paa Stedet. Der blev altsaa ikke noget af Forellefangsten dengang, thi Ægtefolkene, der vare ilde tilredte og havde mistet deres ene Hest, maatte vende om og skynde sig ned til Bygden. Over Jøkelelve med saa blød Bund som Tungná og Elvene i Skaptafellssyssell findes der ingen faste Vadesteder, saa at man maa prøve sig frem hver Gang. Hvor vi først kom til Elven, kunde vi ikke komme over, men saa prøvede vi et andet Sted, en Fjerdingsvej længere nede ved den saakaldte Vestri-Krókur, og her lykkedes det meget godt. Naar man skal over en Jøkelelv med blød Bund, er det altfor farligt at drive de enkelte Bagageheste adskilte ud i Elven, men man tømmer dem saaledes, at hver Hests Grime knyttes til den foregaaendes Hale; den første Hests Grimetov tager Følgemanden i Haanden, og derpaa følge alle Hestene i hinandens Spor. Min specielt til denne Tur engagerede Følgemand Olafur red langsomt i Forvejen og prøvede Bunden med en lang Stang, hvorefter jeg fulgte og saa den anden Følgemand Ógmundur med alle Bagagehestene. Skjønt man maaske ikke altid behøver at gaa saa forsigtig

tilværks, er det dog altid at anbefale i vandrige, dyndede Jøkeelve, hvor Bunden aldrig kan ses paa Grund af det grumsede Vand. Som sagt, Overfarten over Tungná's mange Arme gik meget godt; Olafs Hest kom rigtignok engang paa Svøm, men vi andre bøjede af i Tide og fik det ikke saa dybt, og Bunden var alle Vegne sikker.

Fra Elven red vi en Timestid over græsløse Grushøje, hvor Overfladen helt var dækket med Lavagrus og Scorier, indtil vi stødte paa en betydelig Indsø, Snjóölduvatn, der hører til Fiskevandenes store Gruppe. Den begrænses mod Øst af et højt, tildels snedækket Fjæld, der danner den yderste Pynt af den lange Fjældrække, som strækker sig langs Tungná's nordlige Bred næsten helt op til Vatnajökul. Jeg havde ventet at finde denne Sø ligesom de andre Fiskivötn midt i et Landskab af glaciale Grushøje, som man saa ofte træffer dem ved andre Søgrupper i det indre Island, og jeg blev derfor ikke lidet forbauset ved at træffe en stor, udpræget Kratersø. Denne Sø er bleven dannet ved en Sammensmeltning af mange Kratere, og de hesteskoformede Bugter omgives af gamle Kraterbuer. Denne Sø skal være temmelig rig paa Foreller, og Fangsten drives ofte af de tilrejsende Bønder fra Landsveit. De havde her efterladt to smaa, skrøbelige Baade. Der er nogen Græsvæxt omkring Søen, og den oplives af store Skarer Terner og de prægtige Islommer, *Colymbus glacialis*, der ere særdeles almindelige ved Fiskivötn. Efterat vi i nogen Tid havde dvælet ved denne Sø, fortsatte vi Rejsen op til Hytten ved Tjaldvatn, hvor Forellefangerne pleje at have deres Tilhold. Vi red langs Elven Vatnakvisl, hvorigjennem en stor Del af de herværende Søer have Afløb til Tungná. Terrænet bærer i ualmindelig høj Grad Vidne om store, vulkanske Omvæltninger, thi alle Vegne ses store Grupper af kolossale Kratere, og Jordbunden bestaar udelukkende af mægtige Masser udkastede Scorier, Lavabomber og Slagger. De fleste Søer, som vi passerede, ere smaa, men de have alle Vegne samlet sig i Kratere, og de fleste synes at være dybe. Ved Breiðuvötn findes en temmelig udstrakt, sumpet Slette med betydelig Græsvæxt, saa at man her har Foder til flere Heste i længere Tid. Lidt nordligere forenes Vatnakvisls to Arme, hvoraf den nordlige kommer fra Fossvötn, medens den sydlige danner Afløbet for en særskilt Gruppe Søer (Kvislavatn, Eskivatn, Langavatn og Tjaldvatn). Da Landskabet er meget kuperet, kan man kun fra de højeste Kratere faa Udsigt over alle Søerne, da de fleste skjule sig i dybe Kratere. Tjaldvatn

havde vi bestemt til vort Hovedkvarter, og derfor opsløge vi om Aftenen vort Telt ved den derværende Hytte. I Forvejen havde mine Følgemænd lagt vort Net i Afløbet mellem Kvislarvatn og Eskivatn, da vi vilde prøve, om vi næste Dag kunde faa friske Foreller til Frokost.

Næste Morgen gjorde jeg en kort Udflugt tilfods forat undersøge vore nærmeste Omgivelser. Tjaldvatn ligger i et meget stort, gammelt Krater. Søen har mange uregelmæssige Bugter og Vige, men optager dog næppe Halvdelen af Kraterbunden. De buformede Kraterrande have en Højde af 2—300 Fod over Søen; de omgives paa den indvendige Side af en smal Lavaterrasse, der synes at betegne en gammel, højere staaende Lavabund, som senere er omsmeltet og sunken ved fornyede Udbrud og Udtømmelser. Selve Kraterkeglen er hovedsagelig opbygget af Slakker og Lavadraber. Egentlige gamle Lavastrømme fra den Tid, det store Krater dannedes, saa jeg ikke; derimod er selve Kraterbunden dækket af nyere Lavaer, der senere skulle omtales. De gamle Lavaer ere rimeligvis dækkede af saa tykke Lag Lavagrus, at de ikke komme tilsyne i Overfladen. Da Vejret var smukt, havde jeg en god Udsigt fra Kraterrandens højeste Spids. Mod Øst begrænses Horisonten af en lang, takket Fjældkjæde, som jeg synes passende kan kaldes Tungnárfjöll, da den paa en Strækning af mange Mil følger Tungnáens Løb; yderst i denne Fjældrække danner Snjóalda en fremspringende Pynt, men derpaa fortsættes den saa langt, jeg kunde se, af takkede og knudrede Fjældspidser. Paa denne Side af Tungnárfjöll findes en Række Søer, hvoraf Snjóölduvatn er det sydligste; derpaa følger en lille Sø, paa hvis Bredder der findes temmelig store Græspletter, og som derfor kaldes Grænavatn; derpaa følger endnu en anden Sø (Litlisjór?) og længst mod NE., den allerstørste af Søerne, som i Størrelse langt overgaaer alle de andre Søer blandt Fiskivötn; denne Sø kaldes nu almindelig Litlisjór. Jeg har dog al Grund til at tro, at dette er den egentlige Stórisjór, medens den, der ligger den nærmest, er den, der paa Gunnlaugssons Kaart fører Navnet Litlisjór. Bjørn Gunnlaugsson fik, som jeg før har omtalt, sine Oplysninger om Fiskivötn*) fra Indbyggerne i nærmeste Bygder. Søerne havde paa Kaartet faaet en overdreven Sørrelse og ere derfor rykkede langt nærmere op til Vatnajökull,

*) Disse Søer kaldes paa Kaartet og i Bøgerne Fiskivötn, men de kjendes klandt Bønderne i Landsveit, næsten de eneste der nu drive Fiskeri deroppe, kun uuder Navnet Veidivötn. Disse Navne ere før og senere blevne brugte iflæng.

end de egentlig skulde, men det er ikke usandsynligt, at Bønderne paa de Tegninger, Gunnlaugsson har faaet*), have fremstillet Søerne større, end de virkelig vare, da de havde en saa stor økonomisk Betydning. Man ser endogsaa paa Middelalderens Kaart Byers og Øers Størrelse variere efter deres merkantile eller politiske Betydning. Man ser let af Kaartet, at Gunnlaugssons Hjemmelsmand har været nøje bekendt med de forskellige Søers indbyrdes Beliggenhed, men Søerne ere blevne fremstillede i en meget større Maalestok end Omgivelserne, og de brede sig derfor paa de sidstes Bekostning. Søerækken langs Tungnárffjöll indeholder paa Kaartet det rigtige Antal Søer i den rigtige Rækkefølge, og, hvis man tager Hensyn til dette, kan Kaartets Stórisjór kun gjælde den Sø, der nu fører Navnet Litlisjór. Kaartets Stórisjór er næsten rykket op til Vatnajökull, medens der i Virkeligheden er stor Afstand mellem disse Søer og Jökulranden. Da man nu efter Kaartet har troet, at Stórisjór fandtes tæt ved Jökelen, og Forellefangerne vidste, at der fandtes store ukjendte Ørkener mellem Fiskivötn og Jökelen, har man antaget, at Stórisjór maatte ligge etsteds i disse ukjendte Egne, og derved ere Navnene blevne forvekslede. Man ser jo ogsaa strax, at det vilde have været urimeligt at give den allerstørste Sø i denne Søgruppe Navnet Litlisjór.

Nordfor Tungnárffjöll kunde jeg i Horisonten skimte Vatnajökulens udstrakte, snehvide Flader, skjønt disse tildels vare bedækkede af Taage. Her ses to høje Fjældspidser at rage op fra de med Jökulgrus bedækkede Randgletschere; NV. for Vatnakvísl ses en Mængde spidse Tuffjælde og Kratere, der ordne sig i en Række parallelt med Tungnárffjöll; det mellemliggende Land optages af Fiskivötn, hvis Omgivelser, som før bemærket, ere meget vulkanske, saa at næsten alle Søerne ere knyttede til Kratere eller vulkanske Sænkninger; de fleste have derfor en mere eller mindre afrundet Form, idet de enten ere næsten kredsrunder, eller Kysterne sammensættes af flere forenede Kratersegmenter. Skálavatn, der en betydelig Størrelse, ligger nærmest ved Tjaldvatn og adskilles kun fra dette ved en nogle Favne bred Lavatange. Denne Sø er meget ejendommelig og malerisk. Den omgives af Kratergrupper og har flere Øer, som synes at være udbrændte Kratere; i Bunden skal der ogsaa

*) Af de Egne, Gunnlaugsson ikke havde Lejlighed til at undersøge, anskaffede han sig ofte Tegninger fra de bedst underrettede Bønder nærmest ved eller i de paa-gjældende Egne; af den Slags Kaartrids findes der flere blandt Gunnlaugssons efterladte Papirer.

findes nogle dybe Kjelder og Afgrunde. Gjennem Skálavatn, Tjaldvatn og Fossvötn strækker der sig mod NE. langt op i det Indre en nyere vulkansk Revne, hvorpaa der er blevet dannet en flere Mil lang Kraterække, som indeholder en Vrimmel af mindre, sammenfiltrede Lavakratere. Revnen har gennemkløvet flere af de gamle, store Slakkratere, hvortil Søerne ere knyttede, og har udgydt Lava til begge Sider, uden dog at de frembragte Lavastrømme have nogen betydelig Størrelse; kun ved Fossvötn findes der en større Lavastrækning, der tildels er græsbevokset og har en meget ujævn Overflade. Ved Tjaldvatn findes der flere Kratere og Hornitos, der høre til denne vulkanske Revne; nogle findes tæt ved den derværende Hytte, men de største findes NE. for Søen. Fra disse Kratere er der flydt en betydelig Lavamasse ud i Bunden af det gamle Krater, hvori Tjaldvatn findes; maaske har Tjaldvatn oprindeligt optaget hele den gamle Kraterbund, men er tildels blevet udfyldt ved disse nyere Udbrud. Disse nyere Kratere ere for det Meste smaa og ere opbyggede af en seigflydende Lava; de ere derfor meget bratte og takkede. Kraterkanalen er ikke bleven udfyldt, og der findes derfor som oftest en dyb Afgrund, som, hvor den naaer ned til Søens Niveaun, er udfyldt af Vand. Disse Kraterkanaler kunne undertiden tage sig ret godt ud med deres lodrette Vægge, der tildels ere bevoxede med Bregner og andre Planter, medens der er Vand i Bunden.

Hytterne, der benyttes til midlertidig Bolig af Forellefangerne, ere opbyggede af Sten og Græstørv ved Siden af nogle smaa Lavahøje paa et lille Næs, der strækker sig ud i Tjaldvatn; den ene af Hytterne benyttes som Kjøkken, den anden som en meget primitiv Behoelseslejlighed, hvis indre Rum næsten optages af en bred Stenbænk med noget Hø, hvorpaa Fiskerne have deres Leje. Nu for Tiden blive Forellerne saltede og derpaa strax paa Hesteryg førte til Bygden, men i gamle Dage plejede man at tørre dem som Stokfisk, og man finder endnu sine Steder Levninger af smaa Gjerder, hvorpaa Fiskene udbredtes til Tørring. Fangsten drives nu næsten udelukkende af Folk fra Landsveit, men da Rejsen derop er saa lang og besværlig især paa Grund af Tungná, der ofte kan være ufarbar, og da Fangsten kun kan drives i den travle Høsttid, saa ere det især ganske unge Mennesker eller gamle Folk, der ikke kunne gjøre synderlig Nytte ved Høstarbejdet, der drage derop, og man anser først, at Rejsen kan betale sig, dersom enhver Deltager faaer mindst et Hundrede Foreller om

Ugen. Forellerne fanges i Næt og paa Line i følgende Søer; Fossvötn, Skálavatn, Langavatn, Eskivatn, Kvislavatn, Breiðuvötn, Nýjavatn og Snjóölduvatn. I Stórisjór er der derimod ingen Fangst; der er heller ingen Plantevæxt ved denne Sø, og den har næppe Lavabund som de andre Søer. Den første Morgen fangede mine Følgemænd fem dejlige, fede Fjældørreder, hvoraf den største vejede ni Pund. Søerne synes at være godt skikkede til Opholdssted for Ørrederne; de have gennemgaaende Lavabund, i hvis Ujævnheder, Revner og Huler Fiskene kunne søge Tilflugt; Plantevæksten er heller ikke saa ubetydelig, og der er en stor Rigdom paa Myggelarver og andre Smaadyr. I Fjældørredernes Maver fandt jeg Skaller af *Limnaeus* og *Pisidium*, Fluellarver og Smaakrebs (*Lipidurus*). Egnen omkring vort Telt ved Tjaldvatn havde stor Lighed med visse Partier ved Mývatn; knudrede Lavastrømme og spidstakkede Kratergrupper, Vandfladerne af Tjaldvatn og Skálavatn med deres krogede Bugter og stejle Lavapynter, Myggesvømmene og Fuglelivet minde stærkt om denne Indsø. De smaa Bugter nedenfor Teltet, hvor Kilderne mange Steder boble frem af Lavabunden, ere bræmmede med Siv og opfyldte af Alger og andre Vandplanter. Det lavere Dyreliv er efter islandske Forhold meget rigt; Vandplanterne ere dækkede med smaa Ferskvandssnegle og Larver, og Edderkopperne spinde deres Næt over ethvert Lavalul for at fange Fluor og Myg. Fuglelivet er ved Fiskivötn temmelig rigt. Man ser af og til forskellige Slags Ænder, der ruge paa Holmene i Skálavatn og andre Steder; Svaner ses ogsaa meget hyppig, og de store Islommer, *Colymbus glacialis*, ere meget almindelige; den nordiske Lom, *C. septentrionalis*, ses ofte, men er dog ikke saa almindelig som Islommen; en Ørnerede saa jeg ved Skálavatn, og et Par islandske Falke saa jeg flyve forbi; Struntejægere, *Lestris sp.*, ere ogsaa meget hyppige ligesom alle Vegne i det Indre. Mærkelig nok ere Struntejægerne i de indre Ørkener de alleralmindeligste Fugle; hvor man saa rejser i det Indre, kan man næppe undgaa at se disse Fugle flyve forbi eller høre deres Skrig.

Fra den 29. Juli til den 4. Avgust havde vi vort Telt staaende ved Tjaldvatn. Jeg benyttede Tiden til at undersøge Fiskivötn og deres Omgivelser, og jeg gjorde derfor flere mindre Udflugter tilfods og længere Udflugter tilhest. Vejret var hele Tiden nogenlunde godt. Naar man som jeg i flere Somre har opholdt sig i Islands Indre, er man ikke altfor forvænt i den Henseende. Af og til maatte vi dog holde os hjemme paa Grund af Taage og Regn. I denne

Del af Højlandet ere Taage og Regnbyger meget hyppige, endogsaa naar Vejret i nærliggende Egne er godt. Fra Havet udenfor Skaptafellssyssel kommer Taagen sejrende op imellem Vatnajökull og Mýrdalsjökull, og naar vore nærmeste Omgivelser ved Fiskivötn vare indhyllede i Taage eller opblødte af stadige Regnbyger, kunde vi mod Nord ved Vonarskarð og der omkring skimte en klar Himmel med smukt, tørt Vej og Solskin. Medens jeg gjorde mindre Udflugter tilfods eller i Teltet renskrev eller bearbejdede mine Dagbøger og Skitser, gik mine Følgemænd ned til Breiðuvötn eller Skálavatn for at slaa Hø, som vi nødvendig maatte skaffe os til Brug paa den længere Rejse op til Vatnajökull, men da Græsmarken i det Hele taget er mager og kummerlig udviklet, saa var Udbyttet som oftest kun ringe, og man maatte anvende al mulig Flid for at opdrive det Nødvendige.

I godt Vejr vilde det være særdeles interessant for Turister og Sportsmænd at opholde sig nogen Tid ved Fiskivötn. Vejen derop er rigtignok noget lang og besværlig, men Besværlighederne opvejes rigelig af den maleriske og ejendommelige Natur, af det gode Fiskeri og Jagten, der sikkert vilde give et godt Udbytte.

Den 31. Juli gjorde vi en længere Udflugt tilhest for at undersøge den saakaldte Litlisjór (eller rimeligvis rettere Stórisjór) og de omliggende Egne. Om Morgen var der Taage og Slud, men efter Middag lysnede det, saa at vi kunde drage afsted. Fra Tjaldvatns østlige Kraterrend red vi til Fossvötn, der ogsaa ligge i Bunden af dybe Kratere; den sydligste af disse to Smaasøer er meget mindre og næsten kreds-rund. Vi red over før nævnte Lavastrøm ved Fossvötn fra den nyere vulkanske Revne. Her findes store Lavablerer og Hornitos og en Mængde Kratere, der ere sammenvoxede og sammenfiltrede med hverandre; Kraterrekken strækker sig mod NE. til Enden af Stórisjór, hvor den lidt efter lidt bøjer mod Nord; selve Revnen, hvorpaa disse Kratere ere opbyggede, er dog ingenlunde lige, men har flere mindre Bugtninger. Mod N. og NV. ser man fra Højene ved Fossvötn ikke andet end fuldkommen græslose Ørkener, dækkede med Lavagræs og Flyvesand; hist og her kiggede underliggende Lavastrømme op igennem Flyvesandet, og mindre Tuffjælde og Rygge hæve sig af og til op fra Sletten. Fra Fossvötn fortsatte vi Rejsen til det sydvestlige Hjørne af Stórisjór, hvor vi kun med store Anstrængelser kunde arbejde os igennem det Mylr af Kratere, der ere opstaaede paa den nye Spalte. Et saa vildt vulkansk Sceneri har jeg sjælden

set i Island. Mange af disse Kratere ere, ligesom de gamle, fyldte med Vand, og mellem dem ere de knudrede og oppidskede Lavamasser gjennemklovede af utallige Spalter. Under den tynde Lavaskorpe findes vandfyldte Huler og Afgrunde eller lange Rør med glaserede Lavastalaktiter, og paa Grund af disse skjulte Farer maatte vi vise den største Forsigtighed, da Hestene paa et saadant Terræn ved den mindste uheldige Bevægelse let kunde komme i alvorlig Fare. Paa Lavaen ser man nogle Steder nogle Lichener og Mosser og enkelte forkrøblede Pilplanter, *Salix glauca*. Tilsidst kom vi dog over denne Kraterlabyrinth ned til Stórisjór og fortsatte Rejsen mod NE. langs Søens Kyst over flade Sandstrækninger, hvor man ikke ser anden Vegetation end af og til et enkelt Exemplar af *Ameria maritima* eller *Silene maritima*. Paa Søens sydlige Side falde Tungnárfjöll stejlt ned imod Vandet; denne Fjældrække synes ogsaa at være blottet for Vegetation, kun ser man nogle faa gulgrønne Pletter af Mosser i Fjældsiderne. Fjældene have en stor Lighed med nogle Fjældrækker paa Reykjanes, f. Ex. ved Krisuvík; det er en Uendelighed af bratte, takkede, underlig formede Fjældspidser.

Midt i Stórisjór findes ved den østlige Kyst to smaa Klippeøer, hvoraf den ene er bedækket med Mos, medens den anden er fuldstændig nøgen. Søen bliver lidt efter lidt smallere og udkiler sig mod NE. til en smal Spids. Et kort Stykke Vej nordost for Søens Ende opdagede vi et bredt Pas tværs igjennem Tungnárfjöll. Sletterne mod Nord ere helt dækkede med store Lavastrømme, hvoraf en lille Arm ogsaa har banet sig Vej igjennem Passet ned imod Tungná; den har knebet sig ind imellem nogle Grusrygge i Passets Munding, men Lavaens Fremtrængen ad denne Kant er bleven hindret af nogle høje, afrundede Tufknuder ved Tungná. Da Tungnárfjældene hidtil havde spærret os Udsigten mod NE., red vi igjennem Passet for fra Højene ved Tungná at iagttage denne Elvs overste Løb, Fjældene paa den anden Side og, om muligt, Jökelen, hvorfra den udspringer. Idet vi red igjennem dette dybe Fjældskard, havde vi paa venstre Haand et højt Tuffjæld med mange Spidser og Takker paa Randen; det fik af os Navnet Vörðufell. Den før nævnte Lavaarm, der udfylder Passets Bund, er de fleste Steder dækket med et tyndt Lag Flyvesand og maa passeres med Varsomhed, da Sandet tilhyller mange Revner og Huler, hvori Hestene let kunne falde ned og brække Benene. Fra Højene ved Tungná, hvor der i en Lavning findes en lille, dyb Sø, havde vi en ret god Udsigt til det Indre, dog spærredes

Udsigten mod Øst af en takket, meget lang Fjældkjæde, der østfor Tungná følger Elvens Løb og naaer helt op til Jökelen. Paa Elvens vestlige Side strækker der sig ogsaa lavere Fjælde fra Vörðufell op imod det Indre; kun adskilles disse fra Elven ved temmelig brede Sandstrækninger, medens de østlige Fjælde falde brat ned imod Elven. Tæt nordfor Vörðufell langs en lavere Fjældside findes der ogsaa en langstrakt Sø paa Sandene, men den synes dog ikke at være dyb. Vi havde ogsaa en temmelig god Udsigt til Jökelen, skjønt den er fjærn. Sydfor Vonarskard hæver en brat Fjældrand sig op fra Isen, og sydfør denne findes de to høje Fjældspidser, de saakaldte Kerlingar, som jeg allerede havde set fra Kraterranden ved Tjaldvatn. Disse Fjældspidser ere meget høje, og jeg kunde i Sommeren 1888 se dem fra Kerlingarfjældene ved Hofsjökull. Herfra højer Jökleranden som en stor Bue mod S. og SE.; hele den vestlige Rand af Vatnájökull synes at være en sammenhængende Skredjøkel, der har skudt sig ned fra Vatnájökulls Højflader og berører med sin Rand de øverste Fjælde af de mange Tufkjæder, der fra Jökelen strække sig ned over Højlandet. Den Indbugtning i Jökleranden, der paa Gunnlaugssons Kaart findes ved Tungnáens og Skaptáens Kilder, findes ikke i Virkeligheden. Denne store Skredjøkel er meget uren og dækket af store Masser Dynd, Grus og Klippestykker, og Morænestriberne strække sig flere Steder mange Mil op paa Jökelen. Vi kunde godt skimte Tungnáens Kilder under den lodrette Jöklerand; senere viste det sig dog, at vi herfra kun havde set den nordvestlige Arms Udspring. Fra Jökelen og til vort Udsigtspunkt deler Elven sig i flere mindre Arme og udbreder sig vidt og bredt i i den brede, dyndede Flodseng. Fjældene østfor Tungná have stor Lighed med Tungnárfjöll og ere ligeledes opbyggede af lysebrun og mørkebrun Tuf; de synes ogsaa at være blottede for Vegetation med Undtagelse af de samme gulgrønne Mospletter, som vi ogsaa havde set i de andre Fjælde. Fra Højene ved Tungná vendte vi om, da vi ikke vare udrustede til at trænge længere ind i det Indre og maatte gemme de nærmere Undersøgelser af Tungnáens øvre Løb til en senere Rejse. Vi red den samme Vej tilbage til Teltet, hvor vi først ankom ved Midnat. Det var alt andet end behageligt at famle sig frem i Mørke gjennem Kraterrækkerne ved den sydvestlige Ende af Stórisjór og gjennem Lavastrømmene ved Fossvötn, men det gik dog uden Uheld. Det var heldigt for os, at vi naaede tidlig hjem, thi efter Midnat hegyndte det at øsregne med en stærk Storm af SV.; næste Dag var

Vejret ikke bedre, saa at vi maatte forholde os rolige i Teltet uden at kunne gjøre nogen Udflugt.

Den 2. August gjorde vi atter en længere Udflugt, denne Gang for at søge Thorisvatn. Denne Sø skal efter Gunnlaugssons Kaart ikke være større end de middelstore Søer blandt Fiskivötn og være beliggende tæt ved denne Søgruppe. Efter de Oplysninger, jeg havde indhentet, havde jeg god Grund til at betvivle Rigtigheden af Kaartets Fremstilling af Thorisvatn. Vi brød op i smukt Vejr Kl. 8 $\frac{1}{2}$ om Morgenen og førte ingen Bagage med, men enhver af os havde to Rideheste, forat vi desto hurtigere kunde komme afsted; hele Udflugten varede i tolv Timer. Ved Fossvötn lode vi de andre Heste blive tilbage, thi i Lavastrømmene findes her meget godt og saftigt Græs. Fra det sydlige, mindre Fossvatn udspringer den ene Arm af Vatnakvisl, og hvor den flyder ud af Søen, findes der et smukt, lille Vandfald. Dette har lidt efter lidt arbejdet sig ind til Søranden, saa man maa ride i selve Søen for at komme forbi; det vil derfor næppe være meget længe, inden en stor Del af Søens Vandmasse udtømmes gennem Vatnakvisl.

Fra Fossvötn red vi mod NNE. tværs over Ørknerne. I Begyndelsen kom vi forbi flere smaa Tufspidser og Kratere, der høre til den Højderække, der følger Vatnakvisls vestlige Bred. Paa den anden Side af disse Høje findes udstrakte Ørkner, dækkede af Flyvesand og uden Spor af Vegetation. Sandet var nu paa Grund af Regnen i de foregaaende Dage tæt og fast, men maa ellers i tørt Veir være meget bevægeligt, saa at disse Strækninger maa være yderst ubehagelige at passere under en Sandstorm. Overfladen er gennemfuret af smaa Sandbølger; det er, som naar Havet kruses under en svag Brise; egentlige Klitdannelser findes slet ikke. Hist og her ser man smaa Vandsamlinger paa Sletten og Spor af andre, der ere udtørrede. Under Tøbruddet om Foraaret opstaaer der flere mindre Søer og Vandpytter paa disse Sandsletter, hvoraf de fleste dog henad Sommeren atter forsvinde. Efterat vi omtrent i en Times Tid havde galopperet over disse Sandflader, begyndte der igjen at vise sig nogle opstaaende, mørkebrune Tufrygge, der have den i disse Egne sædvanlige Retning fra SV. til NE. Tuffens Overflade har mange Rander, Hulninger og Rygge, der ere blevne frembragte ved Sandets stadige Pisken hen over Klipperne; hist og her har en enkelt *Armeria maritima* eller en *Silene maritima* faaet Ro til at udvikle sig, hvor de have været i Læ af en eller anden Klippe. Efter al Sandynlighed er der alle Vegne Lava under disse Sand-

strækninger, og hist og her stikke ogsaa nogle Lava-plader frem. Længere mod N. og NE. træder ogsaa Lavaen frem i hele sin Nøgenhed; den er her sammenhængende med Hågönguhraun ved Vonarskarð og følger Vatnajökulens Randfjælde helt ned til Tungná. Fra denne vældige Lavasø ere saa brede Arme flydte ned igjennem alle Lavninger mellem Tuffjældene. Disse Lavaarme ere mod Syd dækkede af tykke Lag Flyvesand og Grus; Flyvesandet findes rigtignok ogsaa i de nordlige Egne, men det udfylder kun Lavaens Huler og Revner uden at dække hele Overfladen. De store, gamle Kratere ved Fiskivötn have sikkert ogsaa udgydt mægtige Lavastrømme, skjønt de kun sjælden træde frem for Dagen. Disse Egne maa altsaa i Grunden betragtes som en Lavaørken ligesom 'Oðaða-hraun; kun har Undergrunden været mere kuperet. Alle Lavninger mellem de utallige Tuffrygge ere blevne udfyldte af Lava, der saa senere tildels er bleven dækket med Flyvesand, som er opstaaet ved Palagonit-tuffens Forvitring; senere og samtidig er Tufstøvet blevet blandet med vulkansk Aske, Pimpstensstøv og fintmalet Lavagrus. Efterat vi endnu i halvanden Time havde fortsat Rejsen over Sande og nøgne Tuffrygge, kunde vi mellem lave Rækker af Tuffjælde skimte en stor Indsø og naaede dertil en halv Time senere. Der er altsaa fra Fossvötn til Thorisvatn tre Timers hurtigt Ridt, thi vi red som oftest i Galop, hvor det kunde lade sig gjøre.

Hvor jeg fra Fjældrandene først havde Udsigt over Thorisvatn, blev jeg aldeles forbavset over dets Størrelse, der langt overgik mine Forventninger. Hvor vi først naaede til Søen, har den Lighed med en lang og smal Fjord, der skyder sig ind imellem bratte Tuffjælde, og det er ogsaa i Virkeligheden en østlig Fjord, der skærer sig ind fra Søens Hovedbredning. Denne Arm, der kun har en Bredde af omtrent en Fjerdingsvej, er saa skjult imellem Tuffjældene, at den kun kan ses fra høje Fjælde i Nærheden; Tufskrænterne ned imod Søen ere her høje og bratte, og de lodrette Klippepynter ordne sig i sluttede Rækker paa begge Sider. Fjældene paa Fjordens vestlige Side danne et højt, klippefuldt Næs, der adskiller den fra en vestligere, bredere Fjord, og strækker sig med en lavere, lang Tange ud i den egentlige Sø, hvis vældige Vandflade mod SV. forsvinder mellem blaauende, lave Klippekrænter og Smaafjælde. Mod SE. ses i Nærheden af Søen en ejendommelig formet høj Fjældspids, som kaldes Thoristindur. Den havde jeg allerede kunnet se fra Fjældet Loðmundur. Udenfor det før nævnte Næs findes en lille Ø. Det tog os omtrent en halv

Time at ride langs Fjældranden for at komme ned til Søen, da Skrænterne her vare altfor bratte. I Nærheden af Fjordbunden dannes en lille Lagune, der fra Fjorden afskæres af en bred Sandtauge og kun har et smalt Udløb. Vi førte Hestene ved Tømmen ned ad Fjældsiderne ned til Tangen, hvor der er en forholdsvis frodig Vegetation af Stargræs, Smaapil, *Salix glauca*, og den smukke, bredbladede Gederams, *Chamaenerium latifolium*. Selve Søen synes at være meget fattig paa Vandplanter og Dyreliv, men i Sandet saaes dog en Mængde Fodspor af Svaner og Ræve; en Mængde Svanefer laa spredte omkring, og nogle Fjer af Stokanden, *Anas boschas*, fandt jeg ogsaa. Efterat Hestene vare blevne forfriskede med nogle Mundfulde Græs, vendte vi om og red den samme Vej tilbage for at omgaa Lagunen, der omgives af hestekoformede Fjældrande. Fra Fjældsiderne tilføres der Søen betydelige Vandmasser, idet klare Kilder alle Vegne vælde frem langs Bredden. Indenfor Fjordbunden gik Rejsen kun meget langsomt over de knudrede Tuffjælde med de utallige Rygge og Lavninger; Overfladen dækkes af skarptkantede Sten og Grus, der er udvitret af Palagonitbreccien, som her har en mørkerød Farve. Vi besteg den højeste af de herværende Fjældrygge for derfra at faa Oversigt over Omegnens Topografi. Nedenfor Fjældet bandt vi Hestene sammen, medens vi selv spiste vor Frokost oppe paa Fjældet. Udsigten herfra var skrækkelig styg; Højlandets Indre med de nøgne Fjældspidser, sorte Lavastrømme, mørkegraa Sandsletter og de store Jøkler i Baggrunden laa udbredte for vort Blik, ingensteds det mindste Spor af Liv med Undtagelse af en næsvis Spyflue, der summende fløj omkring vor Frokost. Det er mig en Gaade, hvorfor man paa de allerfrugtbareste Steder og de højeste Fjældspidser i Islands Indre saa ofte finder denne Flue, skjønt der ellers ikke er Spor af Insekter eller andre Dyr, men maaske ledsager den Menneskene og Hestene, uden at den mærkes. Ned mod Thorisvatn lukkedes Udsigten af endnu højere Fjældrygge paa Næsset mellem de to nordlige Arme, men mod NV., N. og NE. havde vi en vid Udsigt over de indre Ørkner.

Mod NV. og N. begrænses Synskredsen af Langjökull, Kerlingarfjöll og Hofsjökull; de mellemiggende Ørkner have kun faa Ujævnheder; Thjórsoa skimtes et Par Steder paa Sprengisand, og den nærliggende Kaldakvisl glimter frem hist og her, hvor den krummer sig gennem de sorte Lavaflder. De kegleformede Hågöngur hæve sig højt mod Himlen paa den Fjældrække, der strækker sig ud fra Tungnafellsjökull; her

ses ogsaa et Par lyse Liparittjælde midt imellem de mørkebrune Tufspidser. Ved Vonarskarð, som jeg besøgte i 1884, hæver Vatnajökulls vestlige Hjørne sig til en Højde af henimod 6000 Fod over Havet, men herfra bøjer Jøkelranden mod Syd ned imod Tungná og Skaptá. Omtrent midtvejs ses en Klipperække i Jøkelranden og lidt sydligere de to Kerlingar. Nedenfor Jøkelen findes et Myr af Tufrygge, der ordne sig i afsondrede Partier, som adskilles af sandfyldte Lavninger, men imellem Fjældene ved Thorisvatn og disse Randfjælde dækkes Sletterne af vældige Lavastrømme, der hænge sammen med Hågönguhraun ved Kaldakvisl Kilder. Disse Lavastrømme, der tildels ere dækkede af et tyndt Lag Flyvesand, udbrede sig som et Hav helt ned imod Tungná ved Vörðufell. Paa hele denne Strækning findes der ikke Spor af Vegetation. Midt imellem Fjældene i en dyb Lavning sydfor os findes en lille Sø tæt ved Siden af den østlige Fjordbund; den fik Navnet Botnavatn; heromkring hæve Tuffjældene sig mere og mere og strække ud paa dot før nævnte bjærgfulde Næs mellem Thorisvatns store Bugter, men gennem en dyb Sænkning har en Lavaarm fundet Vej ned til Botnavatn.

Efterat vi havde forladt vor Udkigspost, red vi over denne Lavaarm op ad de bølgeformede, grusbekkedede Tufrygge for fra Fjældene paa Næsset at faa Udsigt over Thorisvatns store, vestlige Bugt, som endnu havde været skjult for os. Denne Bugt er meget bredere end den østlige Fjord, og dens nordligste Ende er tildels bleven udfyldt af en stor Lavastrøm fra Lavaørkenen sydfor Hågöngur. Herved ere smaa Lavaskjær og Holme blevne dannede i Søen. Igennem disse Lavastrækninger har Thorisvatn Afløb til Kaldakvisl gennem Thorisós. Denne Bugt begrænses ligesom Søens hele nordvestlige Bred af lave, bølgeformede Højdedrag, der ligesom andre Dele af disse Egne ogsaa synes at være blottede for Vegetation. Paa Lavastrømmene ved Thorisós findes der dog nogen Plantevæxt, der især bestaaer af Marehalm, *Elymus arenarius*, som viser sig som smaa, blaalig grønne Pletter paa de mørkegraa eller sorte Sandklitter, der have samlet sig i Lavaens Lavninger. Herefter gjorde vi en lille Afstikker ud paa Næsset for derfra at faa Udsigt over Søens sydlige Bredning. Terrænet var her meget besværligt for Hestene; de maatte stadig op og ned ad de smalle, bratte Grusrygge, der adskilles af dybe Kløfter, og det var endogsaa ikke uden Fare at færdes over de utallige skarptkantede Sten og Klippestykker, hvor Hulerne og Mellemrummene halvt vare udfyldte af løst Flyvesand. Tilsidst naaede vi

saa langt mod Syd, at vi fik en taalelig Udsigt over Søens sydlige Del, men Vejret havde nu forandret sig, Himlen blev overtrukken, og snart strømmede Regnen ned, saa at vi vare nødte til at vende om. Vi førte Hestene ved Tømmen ned ad de bratte Grusskraaninger til Botnavatn og herfra over en smal Fjælddryg til Thorisvatn. Paa Tilbagevejen red vi uden at standse, saa hurtigt som Hestene kunde løbe, og naaede gjennemblodte til Teltet Kl. 8 $\frac{1}{2}$ om Aftenen.

Den næste Formiddag regnede det uafbrudt, og først om Eftermiddagen kunde jeg gjøre en lille Udflugt til de vulkanske Høje vestfor Vatnakvísl. Jordsmonnet langs denne Elv bestaaer næsten udelukkende af Scorier og vulkansk Aske, og Muldlaget, der dannes af den kummerlige Plantevæxt, er, hvor det findes, meget tyndt. Overfladen er gennemklovet af gamle Frostsprækker, hvorved den inddeles i uregelmæssige Ruder. I Sprækkerne har Vegetationen især samlet sig, saa at Sletten i Frastand ser ud, som om den var overmalet med grønne Striber, der krydse hinanden under alle mulige Vinkler; de mellemliggende, rudeformede Stykker ere som oftest blottede for Vegetation. Sprækkerne tages først i Besiddelse af smaa Lichener og Mosser, der danne Grundlaget for Polarpielen, som dækker den mørke Lichenskorpe med sine buttede, tætstaaende Blade. De eneste Planter, man ser i de rudeformede Mellemrum, ere smaa, nedliggende Padderokker, der næsten ere klistrede til Marken, eller enkelte ynkelige Exemplarer af *Salix glauca*, som med deres nedtrykte Skud danne smaa, flade Rosetter paa Sandet. Vatnakvísl, der fører en betydelig Vandmasse, passeredes tæt ved Breiðuvötn, hvorpaa vi bestege den ene af de derværende pyramidformede Fjældspidser, der paa Grund af deres ejendommelige Form og formedelst deres Højde ere let kjendelige fra fjært liggende Steder. Disse Fjældspidser viste sig at være Resterne af store, gamle Kratere, der ere blevne meget stærkt medtagne af Denudationen. De højeste Spidser af Kraterranden vise sig i Frastand som isolerede Pyramider. Disse store Kratere ere opbyggede af regelmæssige Lag af Scorier og Pimpsten og ere af Regnen blevne gennemgravede af dybe Furer og Render, hvor man har god Lejlighed til at studere den indre Bygning. Mellem Scorierne findes enkelte større Basaltsten, og temmelig hyppig ser man ogsaa smaa Brokker af Liparit. Det sydligste Krater har haft et betydeligt Omfang, og i Bunden findes en lille kredsrund Sø, der har direkte Afløb til Tungná. Vi bestege den nordligste af de to Pyramider og havde herfra en god Udsigt over

Tungnáens nederste Løb og de omgivende Egne. Elven har her meget betydelige Krumninger, hvoraf den skarpeste sydfør Snjólda næsten berører Torfajökulens Randfjælde. Langs Elvens nordlige Bred havde vi mod Vest Udsigt over lignende Egne som dem, vi havde passeret paa Vejen til Thorisvatn. Man ser ikke andet end Ødemarker med Flyvesand og bølgeformede, lave Tuffjælde, hvorover den spidse Thoristindur hæver sig i det Fjerne; hist og her ses nogle større og mindre Vandpytter paa Sandene; en Del af Thorisvatn kunde ogsaa ses. Græs skal der kun findes længere borte i de saakaldte Thoristungur ved Kaldakvísl. Fra den høje Kraterspids havde vi ogsaa tæt nedenfor os en glimrende Udsigt over det storartede Kraterlandskab ved Fiskivötn, der vilde have den største Lighed med et Maanelandskab, hvis det ikke oplivedes ved de dybe, grønne Kratersøer.

Den 4. Avgust var Vejret om Morgenen udmærket, og efter alle Mærker syntes der at være foregaaet en Forandring i Vejrliget, saa at vi i det Mindste kunde haabe paa nogle Dages smukt Vejr. Derfor droge vi tidlig afsted paa den paatænkte Udflugt til Vatnajökull. Det var min Agt paa denne Rejse at undersøge Tungnáens Kilder og den nærmeste Del af Jøkelranden samt Højlandet. Udflugten var beregnet paa tre Dage. Vor Bagage blev efterladt i Hytten ved Tjaldvatn, og vi medførte, foruden Telt og de nødvendige Teltreksvisiter og Kogeredskeer, kun Proviant til tre Dage samt fire store Sække Hø til Hestene. Vi havde bestemt at rejse den samme Vej tilbage til Fiskivötn, efterat vi havde undersøgt Forholdene ved Tungnáens Kilder. I Begyndelsen fulgte vi den samme Vej som paa vor Udflugt den 31. Juli. Vi fulgte Stórisjór og red gennem Passet ved Vörðufell, hvorfra vi fortsatte Rejsen langs Tungná op efter.

Fra Højene ved Tungná, som paa vor første Udflugt havde tjent som Udkigspunkt, strækker en lav Række Grushøje sig parallelle med Elven næsten helt op til Jøklen. Fra Vörðufell strækker der sig en lang, lavere Fjældside mod NE., og langs denne en Sø, der om Foraaret under Tøbruddet synes at have en større Udstrækning; længere mod Nord findes ogsaa en anden mindre Sø. Mellemrummet mellem Søerne og Elven optages af vidtstrakte, fuldstændig nøgne Sandsletter, men Fjældene nordfor Vörðufell strække sig med to eller tre mindre Afbrydelser helt op til Jøkelen, men opløses dog længst mod N. og NE. i flere parallelle Rygge. Efter et hurtigt Ridt paa 2 $\frac{1}{2}$ Time over de øde Sandflader naaede vi en temme-

lig bred Lavastrøm, der synes at være en Arm af den store Lavaørken, som strækker sig helt op til Vonarskarð. Tæt nede ved Elven skintede vi fra en Grushøj en lille grøn Plet midt i Lavastrømmen, og vi red derhen for om muligt at give Hestene en lille Forfriskning. Her fandt vi dog kun nogle lave Buske af *Salix glauca*, hvis tørre Blade dog med Begjærighed slugtes af Hestene, der havde faaet en stærk Appetit efter det skarpe Ridt, thi de havde hverken faaet Hvile eller Foder, siden vi forlod Tjaldvatn. Overfladen dækkes her af skarptkantet, grovt Lavagræs og Flyvesand, og da Lavaen her ligger i samme Niveau som Tungná, er den gennemtrukket af Vand, saa at vi her maatte kæmpe med en usædvanlig Hindring — en sumpet Lavastrøm. Efter betydelige Anstrængelser fik vi dog Hestene tilsidst over den brede Lavastrøm og naaede en lille Fjældknude paa den anden Side, hvorpaa vi fortsatte Rejsen langs en Række smaa Tuffjælde i Nærheden af Elven over smaa Lavaarme og Gruskrænter med skarptkantede Sten. Vi kom kun langsomt frem over det for Heste saa besværlige Terræn, der er fuldstændig blottet for Plantevæxt ligesom de andre Ørkner, vi havde passeret denne Dag.

Vi nærmede os mere og mere Jökelen, og da vi havde omtrent en halv Mil tilbage til Jökkelranden, naaede vi til det Sted, hvor Tungnáens to Kildefloder forenes nedenfor et isoleret Tuffjæld med opstaaende, spidse Takker. Paa den anden Side af Elven opdagede vi i Kikkert nogle Spor af Grønt og bestemte os derfor til at ride derover. Min Følgemand, Olaf, red i Forvejen over Elven for at udfinde det bedste Vadested, og snart fulgte vi to andre efter med de løse Heste og Bagagen. De to Jøkelelv, der her forenes, ere meget vandrige og desuden meget bløde i Bunden, saa vi maatte bruge den største Forsigtighed; de opstaaende Sandrevler og Grusbanker vare ogsaa gennemtrukne af Vand, saa at nogle af Hestene et Par Gange sank i til Halsen i det vandmættede, dyndede Grus. Indenfor det førnævnte, isolerede Tuffjæld findes der mellem dette og Jökkelranden en fuldstændig vandret, leret Grusslette, der gennemrisles af utallige Jökkelbække, som med deres sammenfildrede Krumninger og Forgreninger i Nærheden af Jökkelranden danne et Net af mælkehvide Vandaarer. Denne deltaformede Grusslette er mod Syd og Nord indelukket af Tuffjælde, og imellem disse findes mange Lavninger og smaa Dale. Paa Grussletten nedenfor Jökelen saa vi nogle Steder langs Elvbredderne smaa, grønne Pletter og Striber, der skyldes en kummerlig Vegetation. Sydfor Grussletterne, ved nogle Kilder,

som bryde frem fra Tufskrænterne, har der i Lavningerne dannet sig smaa, meget sumpede Græspletter med Stargræs og Smaapil, hvor man til Nød har Græsning for 10 à 12 Heste i 2 eller 3 Dage; denne Græsningsplads fik Navnet Botnaver. Vi bleve behagelig overraskede ved at finde Græs heroppe ved Tungnáens Kilder, thi det havde vi slet ikke ventet; vi kunde nu spare paa det medbragte Hø og derved faa Lejlighed til at gjøre længere Udflugter end oprindelig paatænkt. Vi opslog vort Telt i den nordligste af disse Græspletter, men det var yderst vanskeligt at finde en taalelig Teltplads paa Grund af Jordsmøntets sumpede Beskaffenhed.

Hele Rejsen fra Tjaldvatn til Botnaver havde trods vort stærke Ridt taget otte Timer; undervejs havde vi kun standset tyve Minutter paa Græspletten i den før omtalte store Lavastrøm; efter mit Vidende er Tungnáens Kildeomraade aldrig før bleven betraadt af noget Menneske. Tungnás nordligste Kildeflod udspringer fra en Gletscherport under høje Isklipper; tæt ved Jökelen ser man ogsaa her paa den nordlige Side nogle røde Slaggekratere, der tildels ere blevene sønderødt af Elvene, saa at kun Halvdelen er bleven staaende. Langs hele Jökkelranden findes der en Moræne, der bestaaer af kullede Grushøje, men da Gletscherne ere paa Tilbagegang, er der et lille Mellemrum mellem Morænen og Jökkelranden, og her ere smaa Søer af mælkehvidt Jökkelvand blevene opdæmmede, da Vandet alle Vegne strømmer frem fra Jökelen. Den sydlige Jøkelelv dannes af flere Jökkelbække, der flyde sammen paa Grussletten. Spidserne af de før nævnte Kerlingar kunde vi fra Botnaver se i Nord høvende sig op over Skredjökelen.

Næste Morgen — den 5. Avgust — var Vejret lige saa smukt som den foregaaende Dag, og vi gjorde til at begynde med en lille Udflugt til Fjældrækken sydfor os for derfra at faa Udsigt over Jökkelens Omgivelser og om muligt faa Oversigt over de ukjendte Landstrækninger paa den anden Side. Denne Fjældkjæde, der bestaaer af Tuf ligesom alle andre Fjælde i disse Egne, strækker sig fra Jökelen langs Tungná helt ned paa den anden Side af Passet ved Vörðufell. Vi besteg en af de højeste Toppe og bleve rigelig lønnede for vort Besvær ved en glimrende Udsigt over Jökelen og de sydlige Dele af Højlandet i Nærheden af Vatnajökull. Hvor Fjældrækken træder ud fra Jökelen, dannes der et Hak op i Jökkelranden, men da selve Skredjökelen har en saa vældig Størrelse, saa har dette næsten ingen synlig Indflydelse paa dens almindelige Form. I dette Hak ind i Jökkelranden er der

blevet ophobet en større Moræne, og en lille Sø er opstaaet ved Opdæmning af Jøkelvandet. Op imod Vatnajökulls højeste Kupler havde vi en fri Udsigt over et endeløst Hav af Is, der lidt efter lidt højner sig op imod Horisonten. Den største Del af Vatnajökulls vestlige Rand dannes af en vældig Skredjøkel, hvis Rand med en svag Krumning strækker sig saa langt mod Syd, som vi herfra kunde se. Vi bleve meget overraskede ved tæt sydfør os at opdage en meget lang Sø, der helt fra Jøkelranden og saa langt, som vi kunde øjne mod SV., udfylder Dalen mellem denne Fjældrække og en anden lignende Fjældkjæde, der fra Vatnajökull strækker sig helt ned imod Torfajökull. Denne Sø fik af os Navnet Langisjór. Søen er smal og har en mælkehvid Farve, da den er dannet af smeltende Gletscheris; længst mod SV. forsvinder den mellem høje Pynter og Fjældtoppe. Gletscheren gaaer med sin stejle Rand helt ned i Søens nordlige Ende, og da den er gennemkløvet af Spalter paa kryds og tværs, saa er det umuligt, idet Mindste med Heste, at omgaa Søen paa denne Led. Fjældkjæderne falde de fleste Steder stejlt ned imod Søen, og smaa klippefulde Næs og høje Pynter strække sig fra begge Sider ud i Vandet. Hist og her findes nogle Klippeøer, især længere mod Syd. Man ser ingensteds noget Spor af Vegetation eller Dyreliv, men alligevel havde Landskabet i det prægtige Vejr, da Solen udbredte et blændende Lysskjær over Landet, en ejendommelig, feagtig, fantastisk Skjønhed. Den mælkehvide Sø med det glimrende, grønlig Skjær, de tallose, brune, røde og gule Tufspidser med de kjække, opadstræbende Former og Vatnajökulls endeløse Sneflader i Baggrunden: alt dette giver den tavse Fjældnatur et saa storslaaet Præg, at det ikke saa let kan glemmes. I Nærheden af Langisjórs sydlige Ende findes paa den østlige Side en enkelt, meget høj Fjældspids, der hæver sig højt op over Omgivelserne; paa den anden Side af Fjældkjæden, der begrænser Søen mod Syd, ses i det Fjerne store, flade Strækninger, hvor der ikke findes noget Fjæld af Betydning. Vi skimtede her nogle mindre Søer ved Jøkelranden, og mellem Fjældspidserne glimter en større Elv frem paa Sletten tæt sydfør Fjældkjæden. Dette er rimeligvis Skaptá, som sandsynlig her i Nærheden har sit Udspring fra Jøkelen. Efter at vi havde set os mætte paa det storslaaede Landskab, vendte vi tilbage til vor Lejrplads. Det havde, som jeg allerede før har bemærket, oprindelig været min Agt at rejse den samme Vej tilbage til Tjaldvatn, men da jeg nu havde faaet Oversigt over nogle af de ukjendte Egne sydfør

Tungná, længtes jeg efter at gjøre lidt nærmere Bekjendtskab med denne „terra incognita“. Dette kunde lettere lade sig udføre, end jeg oprindelig havde troet, thi da vi havde været saa heldige at finde Græs ved Tungnáens Kilder og derfor havde sparet vort medbragte Høforraad, turde vi altsaa endnu vove at opholde os nogle Dage i græslose Egne. I godt Vejr tænkte jeg at kunne naa til nogle Græspletter ved Torfajökull paa et Par Dage, hvorpaa jeg saa vilde sende mine Følgemænd op til Fiskivötn forat hente den tilbageblevne Bagage. Før jeg rejste til det Indre, havde jeg oprindelig tænkt først at rejse søndenfor Tungná op til Jøkelen for derfra igjen at trænge frem til Fiskivötn, men da jeg i Bygden ingen Følgemand kunde faa, der kjendte det Mindste til disse Egne, maatte jeg opgive det forat rejse ad mere kjendte Veje til Fiskivötn. Nu var der altsaa Lejlighed til at fuldføre denne min oprindelige Plan.

Fra vor Teltplads brød vi op Kl. 2 Em. og red samme Vej op imellem Fjældene som om Morgenens, da vi søgte et Udkigspunkt. I Fjældsiderne var det i Begyndelsen temmelig vanskeligt at komme frem paa de hældende Tufklipper, der ofte vare tilhyllede af et forrædersk, tyndt Grusdække, som let kom i Bevægelse, saa at Hestene kunde tabe Fodfæstet; snart fandt vi dog en langstrakt Dal, der deler Fjældene mellem Tungná og Langisjór i to parallelle Kjæder. Skjønt disse to Fjældrækker hist og her sammenknyttes af lavere Højderygge, kan denne Dal dog forfølges mere end en Dagsrejse mod SV. Dalen er i Bunden dækket med et tykt, mørkt Lag Scorier, Lavagrus og Flyvesand, medens Fjældene paa begge Sider fuldstændig spærre Udsigten med deres rødlige Takker og Taarne. Mange Steder sank Hestene ved hvert Fodtrin dybt ned i det løse Sand, men, hvor Snevandet fra Fjældene om Foraaret havde staaet i Pytter og Damme, var Grunden fastere, og vi kunde galopere, saa det var en Lyst. Efterat vi i tre Timer havde redet efter Dalbunden, indelukkede af Fjælde, saa at vi ikke havde set andet end Tufklipper og Sand, spærredes Vejen af en høj Tværryg, som vi maatte over, hvis vi vilde fortsætte Rejsen. Her besteg vi en høj Fjældtop og havde derfra en fortrinlig Udsigt over den midterste Del af Langisjór og de utallige Fjældtoppe i Omegnen, medens Horisonten i alle Retninger længst borte begrænsedes af snehvide Jøkler. Vi kunde herfra overse hele den vældige Skredjøkel, hvis Rand med en regelmæssig Bøjning kan forfølges fra Kerlingar sydfør Vonarskarð helt ned imod Fljótshverfi. Sydfør det Sted, hvor jeg antager, at Skaptáens Kilder

findes, ses en høj Klippepynt i Jøkelranden, og store Morænemasser ere af Jøkelen blevne fejede sammen oppe paa Fjældryggen.

Højt oppe paa Vatnajökulls Sneflader ses langt mod Syd ovenfor Fljótshverfi en sonderstykket Fjældkjæde at rage op fra Isen; flere Fjælde og Pynter findes ogsaa her i Jøkelranden, og en større Elv (maaske Hverfisfljót) skimtedes nedenfor paa Sandene. Paa Højsletterne østfor Skaptá saaes ogsaa store, mørke Lavaflader, rimeligvis Lavastrømmene, der fremkom ved det store Udbrud i 1783; længst mod SE. skimtede vi Havet paa to Steder. Nærmest ved os paa den anden Side af Langisjór bestod Landskabet ikke af andet end et Myr af Fjældtoppe helt ned til Torfajökull, hvis Jøkelflader for vort Blik smeltede sammen med den fjærne Mýrdalsjökull. Mod NV. saa vi bl. a. Ørknerne østfor Thorisvatn, og hist og her glitrede smaa Partier af denne store Søs Vandspejl frem imellem Tuffjældene. Efter et kort Ophold paa en halv Time fik vi Hestene med stort Besvær over Højderyggen, der i forskjellige Retninger gjenemskaeres af dybe Kløfter. Sydfor denne fortsattes den samme Lavning eller Dal mellem Fjældene paa samme Maade som før. Over Sandet og Gruset red vi stadig mellem Fjældkjæderne, saa hurtig vi kunde, til Solnedgang. Ingensteds kunde vi se den mindste Plantevæxt, og det er heller ikke unaturligt, at Planter ikke kunne trives paa en saadan Jordbund, hvor Sandmasserne under de hyppige Storme ligesom igjennem en Rende hvirvle afsted ned igjennem Dalen med en rivende Fart, saa at ethvert Spor til Liv maa kvæles i Fødselen. Hverken paa Sandene eller i Fjældene saa vi noget Vand; alt var udtørret. Først ved Solnedgang traf vi en lille Bæk, der dog snart igjen forsvinder i Sandet; lidt senere naaede vi en lille Elv, der vælder frem af Sandet og derpaa danner en lille Sø; fra denne har en temmelig vandrig Elv med flere Vandfald gjennem dybe Kløfter banet sig Vej tværs igjennem den nordlige Fjældkjæde til Tungná. Denne Elv kaldte vi Fossá. Vi red over Elven tæt nedenfor et bredt Vandfald og traf her en lille Plet Jordsmon, der var bevoxet med Mosser og spredte Exemplarer af *Salix glauca* og *Polygonum viviparum*, hvilke vare de første Planter, vi havde set den Dag fra vor Afrejse fra Botnaver. Paa Grund af Jordbundens knudrede Beskaffenhed og Mørket gik det kun daarligt med Opstillingen af Teltet, og vi havde det derfor temmelig koldt og uhyggeligt om Natten.

Næste Morgen vare vi allerede paa Benene Kl. 5. Hestene havde vi bundet om Natten, og de havde

spist mere end Halvdelen af det medbragte Hø, men da vi haabede inden Aften at naa til gode Græsningspladser ved Torfajökull, og Vejret tegnede til at blive godt, havde vi endnu tilstrækkeligt Foder tilbage. Omgivelserne af vor Teltplads ved Fossá vare temmelig vilde, thi her vare vi indelukkede mellem bratte Fjælde. Bjærgene bestaa som sædvanlig af rødbrun Tuf, men de ere blevne saa stærkt angrebne af Luftens og Flyvesandets Indvirkning, at de ligne fantastiske, barokke Ruiner. Fjældrandene ere besatte med Taarne og Toppe, der med Spidser saa skarpe som Naale hæve sig mod Himlen, og mange Steder er der ved Forvitringen blevet dannet store Huller tværs igjennem Fjældenes øverste skarpe Rand. Rimeligvis har Vinden her en meget stor Indflydelse paa Udmejslingen af Fjældkjædernes Skulptur, thi de enorme Masser Flyvesand, der sættes i Bevægelse af stærke Storme, kunne ikke andet end virke nedbrydende og omformende paa den bløde Palagonittuf. Hist og her i Lavningerne findes tykke, løssagtige Lag af „móhella“, der ere blevne dannede af Palagonitstøv; større Lavninger og Dale ere næsten blevne udfyldte af Flyvesandet, der bestaaer af Palagonitstøv, vulkansk Aske og af umaadelige Masser mindre bevægelige, men dog lette Scorier. Rejsen fortsattes fra Fossá mod Syd stadig gjennem de samme Sanddale, hvor der ikke findes den mindste Afvexling, men efter en Times Ridt traf vi dog en anden Elv, der, ligesom Fossá, gjennem dybe Kløfter baner sig Vej til Tungná. Sydfor denne Elv bliver Landskabet mellem de to Fjældkjæder paa engang meget bakket og sønderskaeres af en utallig Mængde Kløfter og dybe Flodlejer, der forgrene sig til alle Sider. Det tog megen Tid at trænge frem over dette bakkede og sønderskaarne Terræn, men, efterhaanden som vi kom længere frem, begyndte flere og flere Planter at vise sig, og et Par Timer senere havde vi allerede en ret frodig Vegetation af Lyngplanter. Her beskyttes nemlig Plantevæxten ved de utallige, dybe Vandløb og Kløfter mod Flyvesandets Overmagt. Fjældene blive nu lidt efter lidt mere uregelmæssig stillede; den Længdedal, vi saa længe havde fulgt, forgrener sig, og Landskabet faaer en større Afvexling. Efterat vi havde forvildet os ind i nogle uhyggelige Fjældkløfter, hvorfra vi kun med Møje kunde faa Hestene ud igjen, og havde maattet klatre ned ad bratte Skraaninger, naaede vi til Søen Kirkjufellsvatn; dermed vare vi naaede til de øverste Fjældgræsgange, der kjendes af Bønderne i de nærmeste Bygder. Fra denne Sø udgyder der sig i Tungná en kort, men meget bred og dyndet Elv, hvor Hestene

flere Gange næsten vare blevne siddende fast i Dyn-det. Sydfor Elven findes der et lavt, græsbevoxet Fjæld, der kaldes Stóri-Kýlingur. Her hvilede vi en Times Tid efterat have brugt sex Timer hertil fra Fossá. Det var en Nydelse for os og rimeligvis endnu mere for vore Heste efter at have tilbragt flere Dage i græsløse Ørkner nu endelig at kunne hvile paa de smukke, græsrigge Enge. De grønne Enge med de smaa, sivbræmmede Søer og Damme, hvor Svaner og Ænder svømmede frem og tilbage, dannede ogsaa en stærk Modsætning til de nøgne Tuffjælde, det sorte Flyvesand og Lavasletterne, hvorpaa vore Blikke saa længe havde hvilet. Her ser man paa de mest sumpede Steder mange Svanereeder, der ere kegleformede og sammensatte af Mosser og Halvgræs; en, som jeg maalte, havde en Højde af halvtredje Fod og sexten Fods Omkreds ved Jorden. Fra Stóri-Kýlingur fortsatte vi Rejsen langs den saakaldte Jökulbarmur, en Fjældkjæde, der mod Nord begrænser Elven Jökulgil, som udspringer paa Torfajökull og efterat have forenet sig med den meget mindre Námskvísl udgyder sig i Tungná. Denne Fjældrække er for en stor Del dannet af Liparit, der nogle Steder i Fortiden er bleven dekomponeret af varme Dampe. Nordfor Jökulbarmur findes der flere isolerede Smaafjælde med mellem-liggende græsrigge Lavninger, Moser og Smaasøer.

Om Eftermiddagen naaede vi til et Sted ved Námskvísl, der kaldes Laugar, og opslog vort Telt ved de derværende varme Kilder, hvor Vegetationen er ligesaa frodig som paa den bedst gjødede Hjemmemark. De varme Kilder udspringe ved Randen af en kulsort, meget tyk og stejl Lavastrøm, der har en saa sønderreven Overflade, at jeg sjælden har set noget Lignende. I Frastand ser Lavaranden ud, som om den var sammensat af et Utal kæmpemæssige Stenkulsblokke, men ved nærmere Eftersyn viste den sig at bestaa af Obsidian. Samme Aften gjorde jeg en Udflugt tilfods op igjennem denne mærkelige Lavastrøm, der stammer fra et Krater oppe paa Fjældranden. Lavaens Overflade bestaaer hovedsagelig af kulsort, porfyritisk Obsidian med enkelte veludviklede, hvide Krystaller; Obsidianen gaaer dog mange Steder over til en grov, graalig Pimpsten. Lavastrømmens Hovedmasse bestaaer, ligesom Hrafninnuhraun, af en graalig Bjærgart ofte med et blaaligt, brunt eller rødligt Skjær; den er afsondret i kæmpemæssige, bøjede, opret stillede Plader, der vende den konvexe Side udad efter Strømretningen. Overfladen er saa gjennemkløvet af vældige Spalter, at man det ene Øjeblik befinder sig nede i dybe, mørke Afgrunde, hvorfra man paa Hænder og Fødder maa klatre

op til de høje, skarpe Obsidianrygge for strax derpaa atter at forsvinde ned i Dybet. Lavaen synes at være gammel, thi der er ikke saa lidt Jordsmon og Plantevæxt i Spalterne. Luft og Vand synes ikke at have kunnet forvandle Overfladens Udseende meget; dertil er Obsidianen for haard; Pimpstenen er dog de fleste Steder bleven bortført fra Overfladen ned i Revnerne. Hvor Lavaen i en smal Strøm styrter nedad Fjæld-siden, hæve flere mindre Damp søjler sig fra Lava-revnerne, og paa Spalterandene har der afsat sig smukt udkrystalliseret Svovl; den største Damp søjle hæver sig fra en oval Fordybning i Lavaen, hvor der findes Hundreder af smaa Huller, hvorfra brændende hede Dampe under Brusen og Tuden bryde frem af Jorden; her er Svovlafsætningen storst. Flere Steder er Lavaen ogsaa dekomponeret og forvandlet til farvet Ler. Længere nede i Lavastrømmen, tæt ved dens Rand ved Laugar, stiger der ogsaa varme Dampe hist og her op fra Sprækkerne. Fra denne Obsidianstrøm ved Laugar skal der kun være kort Vej tværs over Fjældryggene ned til de saakaldte Reykjadale, hvor Hrafninnuhraun og Markarfljóts Kilder findes.

Næste Dag — d. 7. August — sendte jeg mine Følgemænd afsted med alle Hestene over Tungná forat hente vor Bagage, som vi havde efterladt ved Tjaldvatn, thi vor Proviant var sluppen op. Imedens gjorde jeg nogle mindre Udflugter tilfods i Teltets nærmeste Omgivelser. De herværende varme Kilder bryde frem tæt nedenfor Obsidiansstrømmens Rand. Der findes midt i Lavaranden en dyb Lavning eller Spalte, hvor en temmelig vandrig, kold Kilde bryder frem mellem Klippeblokkene; paa et Par andre Steder i Nærheden bryde andre kolde Kilder frem fra Lavaen. Vandet samles til en dyb Bæk, i hvis høje Bredder det varme Vand pibler fra 50—60 smaa Huller. Skjønt det meste af Bækkens Vand stammer fra de kolde Kilder, bliver det dog godt lunkent ved at blandes med de smaa Vandhullers Udgydelse, og hist og her bobler ogsaa varmt Vand op fra Bækkens Bund. Varmen i de hedeste Huller naaer ikke højere end til 72°; de fleste Steder er den imellem 50° og 60°, nogle Steder 60—70°. Ved de varmeste Vandhuller har der afsat sig en lille Smule Kiselsinter. Bækkens sumpede Bredder ere, som jeg allerede før har omtalt, meget frodig bevoxede med forskjellige Græsarter og andre Planter. Næsten alle Fjælde i Omegnen have en hvidlig, gullighvid eller blegrod Farve, da de næsten udelukkende ere sammensatte af Liparit, der mange Steder er blevet stærkt dekomponeret af Fumaroler. Nogle Steder dækkes Lipariten dog af Palagonitbreccie, Hoved-

Bjergarten i denne Del af Landet. Øst for Laugar strækker det saakaldte Jökulgil sig langt ind imellem Fjældene helt op til Torfajökulls Sneflader; det begrænses paa begge Sider af bratte, blegroede Fjældsider og synes at være helt blottet for Plantevæxt. Da det ligger i Nærheden af de sædvanlige Fjældgræsgange, bleve Jökulgil og Torfajökull i Aaret 1852 undersøgte af nogle Bønder fra Rangárvellir*), og man fandt langt inde i den langstrakte Fjældkløft ret gode Græsgange, hvor flere Faar om Efteraaret ofte have deres Tilhold, og før man kjendte disse Græspletter og afsøgte dem om Efteraaret, ere sikkert aarlig mange Faar blevne indesneede deroppe og ere omkomne. Som man af dette og mange andre Exempler kan se, er det af en stor praktisk Betydning for den islandske Faareavl, at Højlandets Bjerge godt undersøges. Stadig mangler der i Island om Efteraaret, naar Fjældgræsgangene afsøges, hvert Aar Hundreder, ja undertiden Tusinder af Faar, hvoraf en stor Del sikkert har søgt til afsides liggende, ukjendte Græspletter, hvor de ikke findes og om Vinteren omkomme. Som man ser, drejer det sig for hele Landet om ikke saa ganske smaa Kapitaler. Siden man i de senere Aar har faaet meget bedre Kjendskab til Højlandet end før, bliver de savnede Faars Antal med hvert Aar mindre.

Efter et gammelt, islandsk Folkesagn skal en bekjendt, islandsk Høvding, Torfi Jónsson fra Klofi**), under den store Pest, der rasede i Aaret 1493, have flyttet hele sin Husstand og alle sine Kreaturer ind i denne afsides liggende Fjælddal. Dengang skal efter Sagnet en græsrig Dal med skovbevøxede Fjældsider have optaget hele Torfajökulens Indre; kun omgaves Dalen af en smal Jøkelbrømme. Her opholdt Torfi sig, medens Pesten rasede i Bygden; han sendte af og til nogle af sine Folk op paa Fjældranden, for at de skulde holde Udkig, om der endnu laa en blaalig Taage over Bygden, og først da denne Taage, der efter Sagnet ledsagede og maaske foraarsagede Pesten, var forsvunden, flyttede han atter ned til sin Gaard i Landsveit. Man troede ogsaa længe, at der maatte findes græsbevøxede, beboede Dale i Torfajökull. Denne lille Jøkel har altsaa heller ikke kunnet blive fri for Mistanken om at huse de fantastiske Fjældboere, hvoraf der efter Almuens Tro var et Myr i Højlandets afsides liggende Egne og især inde i de store Jøkler.

Den 9. Avgust droge vi afsted fra Laugar til vor gamle Teltplads ved Landmannahellir. Efter at have

passeret Námskvísl traf vi atter paa en Obsidianstrøm ved den saakaldte Suðurnámur, medens en anden nærliggende Lavastrøm fra et stort, gammelt Krater ved Norðurnámur er basaltisk. Jeg besteg et af Fjældene østfor Frostastaðavatn for at undersøge det derværende Krater, hvorfra Obsidianstrømmen har sit Udspring. Bjergtet bestaaer af Liparit og Liparitbreccie; dets sydlige Ende er bleven gennemkløvet af en gabende Spalte fra SE. til NV. Fra denne Røve har Obsidianstrømmen sit Udspring og strækker sig ned fra Fjældet med to Arme, én mod Øst ned til Námskvísl, den anden mod Vest ned til Frostastaðavatn, hvis sydlige Ende den tildels har opfyldt. Den vulkanske Spalte har en Bredde af 4—500 Fod og 2—300 Fods Dybde og har kun en meget ringe Lighed med sædvanlige Kraterformer. Fra Fjældet havde vi god Udsigt over Torfajökull og Fjældene N. og NE. for denne. I en stejl Fjældpynt sydfor Frostastaðavatn er hele Fjældside omdannet af Fumaroler, og den dekomponerede Bjergart har antaget de mest skrigende Farver. Maaske har denne Obsidianstrøms Fremkomst givet Anledning til den rigelige Udvikling af svovlsure Dampe i den nærliggende Fjældside. Efter at vi havde passeret Frostastaðavatn traf vi igjen paa den tredje Obsidianstrøm, som vi allerede havde set paa Oprejsen; denne har den største Udstrækning og synes i det Mindste tildels at stamme fra den østlige Rand af de saakaldte Mógilshöfðar, men i selve Lavastrømmen findes ogsaa store Kratere i Nærheden af Tjörvafell. Efter *G. S. Mackenzies* Rejsebeskrivelse fra 1810 er det sandsynligt, at han først har fundet Obsidianstrømmen ved Frostastaðavatn, thi efter Beskrivelsen af Rejsen kan han umulig være trængt frem helt til Hrafninnuhraun ved Markarflodens Kilder; hans Beskrivelse passer bedst paa Frostastaðavatns Omgivelser. Om Eftermiddagen naaede vi vor gamle Teltplads ved Landmannahellir, hvor vi overnattede.

Paa en Udflugt, jeg gjorde om Aftenen, fandt jeg i det isolerede Tuffjæld Sáta en ejendommelig, moderne Gangdannelse. Da jeg nederst i Fjældside fandt nogle forholdsvis nye Slagger, blev jeg opmærksom paa, at et vulkansk Udbrud her engang maatte have fundet Sted. Jeg klatrede derfor op ad den bratte Fjældside og fandt her en Lavagang med Retning fra SSE. til NNV., der paa omtr. ti Favnes Strækning traadte frem for Dagen. Spalten er rimeligvis ved et eller andet Udbrud i disse Egne bleven dannet i dette Fjæld, men den glødende Magma er stærknet i Gangen, før der blev noget alvorligt Udbrud, og der er derfor ikke Spor af Kraterdannelse eller den Slags; kun er Gang-

*) *Ný ttdindi*. Reykjavik 1852. S. 65. *Norðri I*. S. 8.

**) *Jón Arnason: Islenskar Þjóðsögur*. II. S. 135—137.

lavaen knudret og slagget, hvor den træder frem paa Overfladen.

Mine Undersøgelser i det ukjendte Indre vare hermed for denne Sommer tilendebragte, og da Vejret som oftest havde været meget godt, var jeg saa heldig at kunne gjennejreise store, før ukjendte eller lidet kjendte Landstrækninger. Det vilde have været meget ønskeligt, at jeg ogsaa i denne Sommer havde kunnet undersøge Fjældkjæderne og Sletterne SE. for Langisjór fra Torfajökull til Vatnajökull, men da maatte jeg have anskaffet mig nye Følgemænd fra Skaptafellsyssell og paany have udrustet mig med friske Heste, Proviant og andre Fornødenheder; dertil strakte de forhaandenværende Midler imidlertid ikke. Som jeg allerede i Begyndelsen af denne Beretning har omtalt, vare Egnene mellem Kaldakvisl og Tungná aldrig før blevne berejste af Videnskabsmænd; derimod vare Egnene mellem Thjorsá og Kaldakvisl bedre kjendte af B. Gunnlaugssons og Andres Rejser.

I Landnama omtales, som bekjendt, Landnamsmanden Gnúpa-Bárðs Rejse igjennem disse Egne fra Bárðardalen til Flóthshverfi*), men efter at jeg har faaet bedre Kjendskab til Vatnajökulls Vestrand og Ørkerne deromkring, er det mig næsten ubegribeligt, hvorledes Bárður har kunnet fuldføre denne Rejse. Rejsen beskrives kun overfladisk i Sagaen, uden at de gjennejreste Egne nævnes eller beskrives nærmere, og da Bárður maa regnes til de halv-mythiske Personligheder fra den første Sagatid, er det ikke godt at vide, hvorledes det hænger sammen med denne Rejse. I Landnama er den sikkert kun skildret efter gamle, utydelige Sagn. Efter mit Vidende findes der ikke i Literaturen nogen Beskrivelse af disse Egne før i Slutningen af det 18. Aarh., da denne Del af Højlandet i forbigaaende omtales af den udmærkede islandske Naturforsker Sveinn Pálsson. Han beskriver især den sydlige Del nordfor Siða og Skaptártunga, opregner endel Fjælde, fortæller et Sagn, der knytter sig til Stednavnet Uxatindar, og et andet om Tungnáens og Skaptaens Kilder o. s. v.**). Efter det sidste Sagn skal en fra Nordlandet undvegen Forbryder have opdaget disse Floders Kilder; han forvildede sig i Taage helt op til Jökelen, hvor han pludselig blev standset af en vældig Jökelflod, der kort fra sit Udspring i Jökelen ved en stor Klippe deltes i tre Arme, hvoraf den nordligste

skulde være Tungná, den midterste Skaptá og den sydligste Hverfisfjót. Dette gamle Sagn har faaet sit synlige Udtryk paa Kaartet over Island, idet Elvene dér er fremstillede som springende ud fra et og samme Sted i Jökelen. I Aaret 1839 undersøgte Bjorn Gunnlaugsson, der dengang blev ledsaget af Provst Sigurd Gunnarsson, Köldukvisls Kilder og Passet mellem Vatnajökull og Tungnafellsjökull, der af ham fik Navnet Vonarskarð. De naaede om Aftenen den 1. Avgust til Græsningspladsen Illugaver, hvor de tilbragte en Dag; den 3. Avgust bestege de Hågöngur, og den 4. Avgust undersøgte de Vonarskarð. Næste Dag blev Vatnajökuls nordvestlige Hjørne bestaget, hvorpaa Rejsen til Østlandet fortsattes langs Jökelen nordlige Rand. Illugaver besøgte senere af Althingsmand Jon Sigurðsson fra Gautlönd i Aaret 1858 og af nuværende Landshövding Magnus Stephensen og Dr. Grimur Thomsen i Aaret 1862. Desuden er det ikke ualmindeligt, at forskjellige Rejsende fra Nordlandet, der skulle over Sprengisandsveien til Sydlandet, reise østfor Thjorsá, som f. Ex. den norske Geolog Amund Helland i Aaret 1881. Han forvildede sig fra den sædvanlige Vej og traf paa den anden Side af Köldukvisl paa en meget stor Sø, der rimeligvis har været Thorisvatn. Den sydlige Rand af Højlandet sydfor Skaptá er i det Hele taget lidet kjendt med Undtagelse af det, der ligger nærmest Bygden. Det store Udbrud i 1783 har givet Anledning til, at flere Rejsende have besøgt den nordlige Del af Siðu-afrétt, saaledes Magnus Stephensen 1784, Sveinn Pálsson 1794, Jón Guðmundsson 1842 og Amund Helland i 1881; den sidste har offentliggjort en Kaartskitse over de af Udbruddet hærgede Egne. Sletterne og Fjældene nordfor Lavastrømmen af 1783 ere derimod næsten ukjendte; kun bleve disse Egne i Aaret 1878 besøgte af nogle Folk fra Skaptafellsyssell. Efter en kortfattet Beretning om Rejsen i Bladet „Isafold“*) synes de at være trængte frem til Fjældene sydfor Langisjór; dog giver Beretningen om deres Rejse intet væsentligt Bidrag til Kundskaben om disse Egenes Topografi.

Landstrækningen mellem Kaldakvisl og Tungná og Omegnen af Fiskivötn er efter mit Vidende ikke bleven besøgt af Rejsende før i 1884, da Faktor P. Nielsen fra Eyrarbakki rejste derop. Hr. Nielsen har været saa venlig at give mig en kortfattet Beretning om Rejsen, hvoraf jeg tillader mig her at anføre det vigtigste. Hr. Nielsen, der er Ornitholog og nøje har studeret de islandske Fugles Levevis, havde til

*) Landnám i *Islendingasögur* 1843. I. S. 225—26., Sml. Geogr. Tidsskr. VI. S. 24—28.

*) Sveinn Pálsson: *Beskrivelse af islandske vulkaner og bræer* (Turistforeningens årbog for 1882. Christiania 1882—83).

*) *Isafold* V. S. 96. *Fréttir frá Islandi* 1878. S. 15.

Hensigt med sin Rejse til Fiskivötn at faa Kjendskab til, hvilke Fuglearter der opholde sig og yngle ved disse fjærne Fjældvande; desuden havde han Lyst til at anstille Undersøgelse om, hvorvidt den omtvistede Stórisjór existerede eller ikke. „Den 12. Avgust rejste vi fra Ørebak“, fortæller Nielsen, „og ankom efter at have passeret Thjorsá ved Thjorsárholt om Aftenen til Gaarden Vindás paa Land. Bonden paa Gaarden, Kristofer Jónsson, var tidligere bleven engageret som Følgemand, og i Selskab med ham forlod vi (P. Nielsen og S. Torfason) den 13. Vindás. Vejen lagdes over Skarð og Galtalækur. Fra Galtalækur fulgtes Vestri-Rangá til i Nærheden af dens Udspring, og Kursen rettedes nu paa Valahnúkur, hvor det nye Heklahraun fra 1878 passeredes. Om Aftenen ankom vi til Landmannahellir, hvor vi overnattede i Telt. Den 14. fortsattes Rejsen, og efter tidlig paa Eftermiddagen at have passeret Tungná paa det sædvanlige Vadested, hvor Hestene iøvrigt kom paa Svøm, ankom vi sent om Aftenen til Tjaldvatn, hvor vi paa Grund af Uvejrlighed overnattede i en af de derværende Stenhytter. Efterat vi den 15. om Formiddagen havde foretaget en kort Udflugt til Skálavatu samt gjort Forsøg paa at fiske Foreller i Tjaldvatn, hvilket dog ikke lykkedes, foretoges en længere Udflugt i Retning af Skaptárjökull med det Formaal at overnatte ved Stórisjór, hvor vi ventede at finde Græsgange for Hestene. Stórisjór fandt vi imidlertid ikke, og efter at have passeret den paa Kaartet aflagte Litlisjór saaes ikke flere Fjældvande, skjønt vi fortsatte Rejsen endnu et Par Timer i østlig Retning, men da Egnen var aldeles blottet for Vegetation, saa vi os af Hensyn til Hestene nødsagede til at vende om. Efter at have rejst en Varde som Vidne om vor Fremrykning i denne Sandørken foretoges Tilbagerejsen skyndsomt paa de animerede Heste, der længtes efter det frodige Græs ved Tjaldvatn, hvortil vi ankom sent paa Natten efter en lang og anstrængende Udflugt. Den 16. tiltraadtes Hjemrejsen, og, da vi havde passeret Tungná, gjordes en lille Afstikker til „Suðr-námur“, hvor vi opslog vort Telt og overnattede. Den 17. fortsattes Hjemrejsen, og den 18. om Aftenen ankom vi til Ørebak efter i det Hele taget at have tilendbragt en meget interessant og behagelig, men temmelig anstrængende Rejse. Hvad mit Udbytte i ornithologisk Henseende angaaer, da var dette kun tarveligt. Paa den nordre Bred ved Skálavatu havde en Havørn, *Haliëtus albicilla*, sin Rugeplads paa en lav Klippe, der var let tilgængelig. Klippens Top vidner om, at Ørnen her i mange Aar har havt sit Opholdssted, og det kan næppe tænkes,

at den kunde vælge sig en bedre Plads, hvad Udsigten angaaer, idet den fra sin Rede har den bedste Oversigt baade over Skálavatu og Tjaldvatn. For Sikkerhedens Skyld kunde den dog have valgt en mere utilgængelig Yngleplads. Himbrimen, *Colymbus glacialis*, findes i Mængde ved Fiskivötn, hvor den yngler paa de talrige Holme; *Colymbus septentrionalis* forekommer ogsaa, men ikke talrig. Af Andearter saa jeg kun tre, nemlig: *Anas boschas*, *A. penelope* og *A. crecca*.“

Det samme Aar (1884) foretoges ogsaa en anden længere Rejse i disse Egne, idet der paa Skaptafellssyssels og Amtets Bekostning blev udrustet en Expedition bestaaende af Bønder for at undersøge Landstrækningerne ved Skaptá, Tungná og Fiskivötn, især for at søge efter Faaregræsgange. Desværre synes intet Medlem af Expeditionen at have været istand til at beskrive de Jagttagelser, som der paa Rejsen blev Lejlighed til at gjøre. I det Mindste er den offentliggjorte Beretning saa forvirret, at man ofte ikke kan finde Meningen; det er stor Skade, at Rejsen ikke er bleven bedre beskrevet, da den blev udført med stor Dygtighed og gik igjennem lidet kjendte og tildels før ukjendte Egne. Expeditionen afgik fra Búlandssel i Skaptártunga den 2. September 1884, efter at den var bleven godt forsynet med Heste, Proviant, Hø, islandsk Korn, af *Elymus arenarius*, til Hestene. Fjældene og Højsletterne langs Skaptá gjennejstes og undersøgte, og man synes ogsaa at have set den sydlige Del af Langisjór. Derpaa findes der et Spring i Rejseberetningen, og de Rejsende henflyttes pludselig til Egnene vestfor Tungná; hvor eller hvorledes de have gjennejst de mellemliggende Strækninger, derom tier Beretningen fuldstændig. Den 4. September overnattede de ved Tjaldvatn, og den 6. September gjorde de en længere Udflugt mod NV. over Ørkner og Lavastrømme, indtil de traf paa en meget stor Sø, som de antog for Stórisjór, men som sikkert har været Thorisvatn. Næste Dag begave de sig paa Hjemrejsen, og den 9. havde de naaet KÝlingar ved Torfajökull, men ad hvilken Vej de have rejst derned, faaer man heller ikke at vide. D. 11. September kom de Rejsende tilbage til deres Udgangspunkt, Búlandssel, efter en lang og besværlig Rejse*).

Vor Rejse fra Landmannahellir til Bygden og derpaa gennem Sydlandets beboede Herreder til Reykjavik gik for det Meste igjennem godt bekjendte Egne, og jeg kan derfor om denne Del af Rejsen fatte mig i al Korthed. Den 10. Avgust vare vi allerede

*) *Suðri* II, 1884, S. 127, III. 1885. S. 1—2.

paa Benene Kl. 3 om Morgen. Det havde frosset temmelig stærkt om Natten, Jorden var bedækket med Rim og Himlen fuldstændig klar, saa vi ventede, at faa en prægtig Udsigt fra Hekla, som vi i Dagens Løb tænkte paa at bestige, men da Solen kom højere op paa Himlen, blev det diset og taaget, saa Turen gav aldeles ikke det forventede Udbytte. Fra Landmannahellir satte vi Kursen paa Krakatindur, en ejendommeligt formet Tufspids NE. for Hekla, i hvis Nærhed de Kratere findes, der havde Udbrud i Aaret 1878. Heklagruppens Randfjælde besteges i Nærheden af Rauðfossar, og derpaa gik Vejen over bølgeformede Højdedrag dækkede med Scorier og Lavagræs. Krakatindur er egentlig en stejl, aflang Fjældryg, men fra N. og NE. viser den sig som en kegleformet Fjældtop med tre skarpe Spidser. Lavaen fra 1878 er naturlig endnu kulsort, og der er endnu en betydelig Fumarolvirksomhed i Gang i Spalterne, hvis Rande ofte er dækkede med gule og hvide Inkrustationer af Svovl og Klorsalte. Det største Krater NV. for Krakatindur ser ud som en stor, blodrød Slaggehøj, sammensat af tætstillede Kraterringe. Efter at vi havde passeret den nye Lavastråms sydlige Ende, betraadte vi selve Heklas egentlige Lavaomraade og førte derpaa Hestene ved Tømmen op paa den Højdryg, der fra Hekla strækker sig mod NE. Her bleve Hestene bundne, og vi beredte os til Bjærgbestigningen; under denne bleve vi overfaldne af Taage, der kun af og til tillod os at kaste Blikket paa de nærmeste Omgivelser. Vor Vej førte over store, gamle Snedynger, der udfylde Lavningerne i Bjærgsidens knudrede og sønderrevne Lavastømme. Vi fulgte hele Tiden den dybe, gabende Spalte, der gjennemkløver Heklas langstrakte Ryg fra Ende til anden. Fra denne Spalte har Hekla udgydt sine umaadelige Lavamasser, og paa denne staa de Kratere, der stamme fra de nyere Udbrud. Efter halvanden Times Gang naaede vi Toppen, men vi vare meget uheldige med Hensyn til Udsigten, thi hele Lavlandet dækkedes af uigjennemtrængelig Taage; dog havde vi en taalelig god Udsigt over Højlandet, især mod N. og NE., skjønt den disede Luft ogsaa her forvaskede Enkelthederne i det storslaaede Billede. Hekla er saa ofte bleven beskrevet, at her ikke er Stedet til at indlade sig paa en nærmere Beskrivelse af denne berømte Vulkan. Hekla hæver sig fra en tre Mil lang Fjældryg, der stryger fra SV.—NE., op til en Højde af 4956 Fod; parallelt med denne Fjældryg findes en Mængde lavere Tufrygge og Kraterækker, og de vulkanske Spalter i Heklasystemet have alle Retningen SV.—NE. Denne Spalteretning fortsættes

i det af mig undersøgte Terræn baade syd og nord for Tungná; kun synes nogle af Spalterne nordfor Fiskivötn at bøje lidt af mod NNE. De vulkanske Spaltesystemer med de dem ledsagende Kraterækker og Lavamarker kunne næsten uden Afbrydelse forfølges fra Hekla til Vonarskarð, og her fortsættes de af Odáðahrauns vældige Lavamarker næsten helt til Ishavet. I den sydvestlige Del af Odáðahraun have Spalterne gjennemgaaende Retningen SV.—NE., men lidt efter lidt bøje de af mod Nord, saa at Kraterækkerne ved Myvatns østlige Side og paa Myvatns-ørafi paa det Nærmeste have Retningen N.—S. Man ser altsaa, at de utallige Vulkaner i Islands af Palagonitbreccie bestaaende Midtparti, ordne sig til en regelmæssig Bue tværs over Landet. Vi gik den samme Vej tilbage ned ad Fjeldet og fortsatte derpaa Rejsen over Heklas nordøstlige Udløbere ned til Solvakraun, hvor vi bedede en halv Times Tid, men derefter gik det i strygende Galop ned ad Sandsletterne ved Rangá, saa at vi allerede Kl. 7 $\frac{1}{2}$ om Aftenen naaede til Gaarden Galtalækur, den nette lille Gaard, hvor vi ogsaa havde overnattet, inden vi droge afsted til det Indre.

Efter at den til Turen til det Indre specielt engagerede Fører Olaf havde forladt os og var tagen til sit Hjem, tiltraadte vi Hjemrejsen fra Galtalækur den 11. Avgust. Mellem Galtalækur og Skarðsfjall ere store, før græsbevoxede Landstrækninger nylig af Sandstorme blevne forvandlede til trøstesløse Ørkner. Imellem Bürfell og Hekla staaer Vejen aaben mod det indre Højland, hvorfra umaadelige Masser Flyvesand med nordøstlige Storme ofte føres ned over Bygden. I Aaret 1836 hærgedes disse Egne af ødelæggende Sandstorme, saa at de fleste Gaarde i den nordlige Del af Landsveit maatte forlades, men allerede efter faa Aars Forløb havde Vegetationen paa store Strækninger igjen faaet Overhaand, saa at i Aaret 1880 den største Del af de forladte Gaarde igjen vare i Drift, men i Vinteren 1880—81 hjemsøgt disse Egne atter af frygtelige Sandstorme af NE., saa at femten Gaarde igjen maatte forlades. Siden ere nogle atter blevne bebyggede, men den største Del ligger endnu øde, og store Strækninger af tidligere græsbevoget Land ere forvandlede til uhyggelige Sandørkner*). Vi passerede Thjorsá paa Færgen ved Thjorsárholt. Elven har her en meget stærk Strøm og kan blive farlig for Baaden paa Grund af de store Klippestykker i Bunden. Lidt længere nede findes

*) Sml. *Sunnanpósturinn* II. S. 190. *Isafold* IX. p. 32 og 47

Vadestedet Nautavað, der dog kun kan benyttes, naar Elven er lavvandet. Da Hestene vare temmelig trætte efter den anstrængende Fjeldrejse og trængte til Hvile, tilbragte vi et Par Dage paa Præstegaarden Stórinúpur i behageligt Selskab hos Præsten Briem, der hører til de mest fremragende af Islands nulevende Digtere. Omegnen, de saakaldte Hreppar, har jeg kortelig beskrevet i min Rejseberetning fra Sommeren 1888. Fra Stórinúpur fortsatte vi Rejsen over Hreppholar langs Laxá mod Vest. Paa Grund af de mange særskilte Fjælde og Fjældgrupper og de mellemliggende frodige, grønne Lavninger og Dale er Landskabet i disse Egne meget smukt og afvejlende. Vi passerede Hvitá paa Færge ved Auðsholt, et udmærket Færgested, hvor Elven er dyb og rolig og besøgte derpaa de varme Kilder ved Laugarás kort fra det gamle Bispe-sæde Skálholt. Laugarás er en lav, langstrakt Tufryg ved Hvitá; det varme Vand vælder frem fra en Mængde Huller, hvis Udgydelser forene sig til for-grenede Vandløb i den sumpede Lavning vestfor Højen. Vandet har her de fleste Steder en betydelig Varme. I et Par Huller tæt nedenfor den derværende Gaard var det endogsaa 97°, og flere andre Kilder havde en Varme af 95—94°; Vandet bobler i Vandhullerne, uden dog at nogen af Kilderne spruder. Da disse varme Kilder ligge i Nærheden af Skálholt, bleve de i tidligere Tid meget benyttede til Bade af Biskop-perne og andre fornemme Folk i Omegnen. I Aaret 1145 døde Biskop Ketill Thorsteinsson til Hólar i et derværende Bad*); han var paa Besøg hos sin Kollega i Skálholt, hvor der dengang just vare store Festligheder i Anledning af et Bryllup.

Om Aftenen den 13. Avgust naaede jeg til Torfastaðir og brugte den næste Dag i Selskab med min gamle Skolekammerat, Pastor Magnús Helgason, til at besøge nogle varme Kilder i Omegnen. Ved den nærliggende Gaard Reykjavellir findes to smaa Kilder, henholdsvis med en Temperatur af 80° og 60°, men lidt nordligere, østfor en bred, sumpet Lavning, hæver der sig en svær Dampsjøle fra en isoleret Højderyg, der kaldes Reykholt i Nærheden af Tungufljót. Her findes en stor og vandrig, kogende Kilde med en Temperatur af c. 98°; den spruder dog kun omtrent halvanden Fod tilvejs, men den skal før have sprudet meget højere. Omkring Kildens Aabning og langs den varme Bæk har der afsat sig tæt, graa, gullig eller rødlig Kiselsinter. Høideryggen Reykholt, i hvis vestlige Side denne hede Kilde bryder frem,

bestaaer ligesom andre isolerede Højdedrag i Nærheden, af Palagonitbreccie. Den falder stejlt af mod Øst ned til Sletterne ved Tungufljót, og Breccien bedækkés øverst i Højen af Basalt, der hist og her viser Mærker efter Isskuring. I Reykholt's østlige, klippefulde Skrænter voxer en i Island sjælden Plante, *Galeopsis tetrahit*; i meget store Exemplarer. Udsigten fra Reykholt over Tunguflodens Dal er meget smuk; i Baggrunden slynger Floden sig mellem lave Fjælde og Høje med græsbevoxede Dale og Skraaninger og skarpe Klippepynter, men længere nede i Nærheden af Reykholt gennemstrømme Tungufljót og Hvitá udstrakte, grønne Sletter med en for Island usædvanlig Frodighed.

Fra Torfastaðir fortsatte jeg Rejsen op efter langs Brúará. Denne Egn er meget rig paa varme Kilder, og jeg besøgte nogle af dem undervejs. Ved Syðri-Reykir findes en stor sprudlende Kilde med en meget betydelig Vandmasse og et temmelig stort Kiselbassin med en oval Aabning, der uden Ophør udkaster det kogende Vand til 5—6 Fods Højde og undertiden lidt højere. Kildens Varme var i Overfladen omtr. 97°. Ved vulkanske Udbrud og Jordskjælv har denne Kilde ofte været underkastet store Forandringer. Under Udbruddet 1783 blev den, ifølge *J. C. Schythe**), i de første Uger af Vinteren (i den sidste Uge af Oktober og den første af November) paa tre Onsdage efter hinanden en kort Stund tom for Vand, hvorefter den kom tilbage med forøget Kraft, saa at Vand og Dampe dreves højt tilvejs, og Brudstykker af Bassinet udslyngedes over imod den nærliggende Bondegaard. Ogsaa en anden Gang midt i Avgust 1834 under Høslættet blev denne Kilde urolig, idet den nemlig tømte og fyldte sig flere Gange med korte Mellemløb og under heftige Opsprøjtninger, hvilket vedvarede til Solopgang næste Dag. Derefter holdt den sig i jævn Bevægelse indtil Aaret 1838, da den, efter at flere Jordskjælv vare følte i Omegnen et Par Dage før, pludselig blev tom den 19. Februar omtrent i Middagsstunden, uden dog at Bunden var til at se for Vanddampe. Under heftig Brusen og dumpe Knald nede i Dybet holdt den sig saaledes en Times Tid, hvorpaa den kom igjen med en saadan Voldsomhed, at Stykker af Kiselsinter kastedes højt op i Luften. Senere besøgte jeg en varm Kilde ved Efri-Reykir, der dog kun har en Temperatur af 80°, men man kan af den store Mængde Kiselsinter slutte sig til, at der her i Fortiden maa have været flere kogende Kilder, som nu for længe siden ere udtørrede. Af sjældne

*) *Biskupasögur* I. S. 77—78.

*) *J. C. Schythe: Hekla*. S. 88.

Planter fandt jeg ved Syðri-Reykir *Hydrocotyle vulgaris* og ved Efri-Reykir *Polygonum persicaria* og *Nasturtium palustre*. Fra Efri-Reykir fortsatte vi Rejsen over kratbevoxede Bakker langs den smalle, men dybe og rivende Brúará, der passeredes paa det sædvanlige Sted, paa den bekjendte Bro, der er bygget over en Kløft i Vandfaldets Rand. Erindringen om flere historiske Begivenheder knytter sig til Brúará. Biskop Jon Gærríksson, der med sine irske Svende havde udøvet mange Voldshandlinger i Island, overraskedes i Aaret 1433 af sine Fjender og grebes i fuld Ornat foran Alteret i Domkirken i Skalholt, slæbtes bort, puttedes i en Sæk og druknede i Brúará. Paa Brúará Bredder døde Biskop Magnus Eyjólfsson i Aaret 1490; i Aaret 1555 druknede en Skolemester fra Skalholt ved Navn Olafur i denne Elv og en anden Skolemester Sigurður Stefánsson fik den samme Skæbne i Aaret 1594; den sidste var en af sin Tids lærdeste Islændere og har bl. a. tegnet det første Kaart over de af de gamle Islændere kjendte Lande i Nordamerika*).

Da vi havde passeret Brúará, havde vi naaet den saa tidt omtalte og beskrevne Alfarvej fra Thingvellir til Geysir. Skjönt Landskabet ikke er storslaaet eller vildt som saa mange andre Steder i Island, saa hører dog denne Egn, den saakaldte Laugardalur, til de smukkeste Partier paa de almindelige Turistruter, da man efter at have passeret de sorte Lavastrømme ved Thingvellir maa føle sig forfrisket, naar man i smukt Vejr kaster Blikket over det smilende Landskab med de grønne Enge, de blinkende Søer og de kratbevoxede Fjældsider, hvor de varme Kilders Damp søjler hist og her hæve sig lodret ivejret fra de grønne Flader. Ved

Gaarden Laugarvatn findes flere varme Kilder tæt nede ved Søen. Lige nedenfor Hjemmemarken findes to nærliggende Kildegrupper, hvoraf den nordlige har en Hovedaabning, tre Smaahuller og en Varmegrad af 90—93°, medens den sydlige Gruppe har fire temmelig store Vandbassiner i en Række foruden flere smaa Aabninger og 95° Varme. Den næstnederste af de sidstnævnte Kilder spruder til en Højde af 3—4 Fod, men de andre koge kun over af og til. I den øverste af disse Kilder løb Thermometret uafadelig op og ned fra 80° til 95°, hvad der rimeligvis staaer i Forbindelse med den stødvise Fremtrængen af det kogende Vand fra Dybet. Lidt nordfor de to kogende Kildegrupper findes to smaa sammenløbende, lunkne Vandløb, hvor dog enkelte Huller have en Temperatur af indtil 79°. Da Kristendommen blev indført i Island i Aaret 1000 paa Althinget, bleve alle Nordlændinger og Sydlændinger døbte i de varme Kilder ved Laugarvatn, da de ikke vilde „gaa i koldt Vand“. Paa den anden Side af Søen findes ogsaa en kogende Kilde ved Útey. Fra Laugardalen red vi den sædvanlige Vej til Thingvellir; den største Del af de Lavamasser, der har udfyldt den nordøstlige Ende af Thingvalla-søen, stammer ikke fra Skjaldbreið, som Mange have antaget, men derimod fra Krateret ved Kálfstindar og Tindaskagi. Paa Vejen til Reykjavik undersøgte jeg bl. a. de doleritiske, præglaciale Lavastrømme paa Mosfellsheiði. Maaske have disse gamle Lavaer deres Oprindelse fra Udbrudssteder paa selve Heden, f. Ex. fra Borgarhólar, men det er ikke let at finde de Udbrudspunkter, der ere blevne denuderede af Istidens Jøkeler. Efter Terrænforholdene kunne de doleritiske Lavaer paa den sydlige Del af Mosfellsheiði næppe stamme fra Ok eller andre gamle Vulkaner længere nordpaa. Spørgsmaalet trænger til en nærmere Under-søgelse.

*) Sml. *Meddelelser om Grønland* IX. 1889. S. 7. (K. J. V. Steenstrup: Om Østerbygden).